Қазақстан Республикасы
Білім және ғылым министрінің
2018 жылғы «29» желтоқсандағы
№ 721 бұйрығына 2-қосымша

Қазақстан Республикасы
Білім және ғылым министрінің
міндетін атқарушының
2016 жылғы 12 тамыздағы
№499 бұйрығына 3-қосымша

Көру қабілеті бұзылған балаларды мектепке дейінгі тәрбиелеу мен оқытудың үлгілік оқу бағдарламасы

1-тарау. Түсіндірме жазба

1. Көру қабілеті бұзылған балаларды мектепке дейінгі тәрбиелеу мен оқытудың үлгілік оқу бағдарламасы (бұдан әрі - Бағдарлама) «Білім туралы» 2007 жылғы 27 шілдедегі Қазақстан Республикасы Заңының 5 және 14 - баптарына сәйкес әзірленді.

2. Бағдарламаның мақсаты - балалардың жастық және жекелей мүмкіндіктері мен қажеттіліктеріне сәйкес арнайы түзетуші-компенсаторлық және әлеуметтік-бейімдік дағдылар мен икемдерді қалыптастыру; оқу, ойын, тұрмыстық іс-әрекеттің алуан түрлеріне өз бетімен қатысуға даярлау, әлеуметтік жағдайларға бейімдеу.

3. Бағдарламаның міндеттері:

1) әртүрлі құрылымы мен көріну дәрежесі көру патологиясы бар балаларға коррекциялық көмекті ұйымдастыруда дара-дифференциалды тұғыр қағидасымен қамтамасыз ету;

2) коррекциялық, алдын алу және дамытушы міндеттердің бірлігін қамтамасыз ету;

3) емдік-қалпына келтіру процесімен түзете-дамыту жұмысының өзара байланысын қамтамасыз ету;

4) қоршаған ортаны қабылдауда балалардың сенсорлы мүмкіндіктеріне адекватты коррекциялық-дамытушы ортаны құру;

5) тифлопедагог пен баланың жақын әлеуметтік аймағының ынтымақтастығы.

4. Бағдарама оқу-танымдық іс-әрекеттің мотивациялық компонентін қалыптастыруға, қоршаған әлемнің объектілеріне зерттеу тұғырын, ойлау іс-әрекеті мен сөйлеуді дамытуға ықпал етеді.

5. Күтілетін нәтижелер сабақтар бойынша оқыту мақсаттарының жүйесімен ұсынылған.

6. Бағдарламаның мазмұны балалардың дене және психикалық дамуының жас кезеңдерін қамтиды:

1) бірінші кіші топ – 2-3 жастағы балалар;

2) екінші кіші топ – 3-4 жастағы балалар;

3) орта топ – 4-5 жастағы балалар;

4) мектепке дейінгі ұйымдағы ересектер тобы – 5-6 жастағы балалар;

5) жалпы білім беретін мектептегі, лицейдегі, гимназиядағы мектепалды даярлық сыныбы – 6-7 жастағы балалар.

2-тарау. Бірінші кіші топ (2-3 жастағы балалар)

1-параграф. «Таным» білім беру саласы

7. «Таным» білім беру саласының базалық мазмұны арнайы түзеу оқу қызметінде жүзеге асырылады – көру түйсігі (көзі көрмейтін балалармен көру түйсігін дамытудың орнына сезіну және сипап сезуді дамыту бойынша түзеу оқу қызметі жүргізіледі), кеңістікте бағдарлау.

8. Мақсаты ретінде қоршаған әлем туралы адекватты ақпарат алу үшін сақталған анализаторларды және зақымдалған көруді қолдану біліктілігін қалыптастыру алынады.

9. Міндеттері:

1) мақсатты бағытталған көру және түйсіну арқылы қабылдау тәсілдерін қалыптастыру;

2) қоршаған әлем, объектілердің қасиеттері мен сапалары туралы түсініктерін қалыптастыру және дамыту;

3) кеңістік және кеңістіктік қатынастар туралы түсініктерін қалыптастыру.

2-параграф. 1- жартыжылдық

10. Көру түйсігі келесіні қамтиды: көру-ізденістік іс-әрекеті, сенсорлы эталондар (пішін, көлем, түс), заттар және заттық бейнелер, кеңістікті қабылдау, көру-моторлы координациялар.

11. Көру-ізденістік іс-әрекет қоршаған кеңістіктің объектілерін іздеу, табу, қоршаған орта нысандарын оқшаулау барысында дамиды. Қабілеттерді қалыптастыру:

1) жақын кеңістіктегі заттарға көз қырын салу;

2) басқалардың арасында берілген объектіні көру арқылы оқшаулау.

12. Сенсорлы эталондар пішінде, көлемде, түсте көру арқылы бағдарлауды қалыптастыруды және дамытуды, зейін мен ойлауды дамытуды қамтиды. Балаларды оқыту:

1) көлемді дөңгелек және бұрышты пішіндерді көру-түйсіну арқылы зерттеу тәсілдері (шар, текше);

2) біртекті көлемді пішіндерді өзара салыстыра алу;

3) 2 пішіннің арасынан таңдауды жүзеге асырып, үлгінің айналасындағы біртекті көлемді пішіндерді топтастыра алу;

4) біртекті заттарды көлемі бойынша (үлкен-кішкентай) жазықтық заттарды қабаттастыру, көлемді заттарды салу және ішіне салу тәсілдерімен салыстыра алу;

5) негізгі түстерді ажырата алу (қызыл, сары, жасыл, көк);

6) жақын кеңістікте түстердің эталондарын қоршаған заттардың түстерімен салыстыра алу.

13. Заттар және заттық бейнелер. Балаларды оқыту:

1) жақын аймақтағы және суреттегі заттарды тану;

2) қарапайым кескіндемедегі көлемді затқа заттық картинаны таңдай алу.

14. Кеңістікті қабылдау. Балаларды оқыту:

1) жақын кеңістіктегі үш заттың сызықтық орналасуының бірізділігін ажырату;

2) үлгі және нұсқау бойынша жақын кеңістіктегі 3 затты бірізді (сызықтық) орналастыру білігі.

15. Көру-моторлы координациялар. Балаларды оқыту:

1) қолдың әрекетін көзбен бақылау;

2) көру бақылауы бойынша сұқ саусақпен тік, көлденең, көлбеу сызықтарды айналдыра қоршау біліктілігі.

16. Күтілетін нәтижелер:

1) затқа көз қырын салады;

2) үлгі бойынша көру-түйсіну арқылы зерттеу әрекетін орындайды;

3) біртекті көлемді пішіндерді көру арқылы салыстыра алады;

4) 2 пішіннің арасынан таңдау жасап, ұсынылған көлемді пішіндерді іріктейді;

5) көлемі бойынша екі біртекті затты салыстыра біледі;

6) негізгі түстерді ажыратады;

7) негізгі түстердің өзара арақатынасын салыстыра алады;

8) таныс заттарды көру арқылы таниды;

9) үлгі бойынша 3 затты бірізді түрде орналастыра алады;

10) көру бақылауында сызықтарды қолмен қадағалай біледі.

17. Түйсіну және ұсақ моторика қамтиды: объектілерді түйсіну арқылы зерттеуге қолдың дайындығы, сипап-сезу арқылы зерттеу тәсілдері, заттық-практикалық іс-әрекет.

18. Объектілерді сипап-сезу арқылы зерттеуге қолдың дайындығы, қолдың құрылымы мен мүмкіндіктері туралы ұғымдарды қалыптастыру және

дамыту, қолдың саусақтары мен білезіктерінің ұсақ қозғалыстарын дамыту барысында қамтамасыз етіледі.

19. Балаларды мыналармен таныстыру:

1) қолдың құрылысы (алақан, саусақтар);

2) қолдың мүмкіндіктері.

20. Орындауды оқыту:

1) қолдың білезігін сипалау, алақандарды бір-біріне соғу және сылау тәсілдерімен қолға өзіндік массажды (уқалау) орындау;

2) қолдың білезіктерімен көлденең және тік қимылдарды орындау;

3) бір қолмен, екі қолмен затты ұстап алу және ұстап тұру;

4) қолдың қабырғалық қырымен («тостағанша», «тәрелке») білезіктерін біріктіру;

5) екі қолдың саусақтарын қиылыстыру («құлып»);

6) сұқ саусақпен басқа қолдың алақанына айналмалы қимылдарды орындау, қолдың саусақтарымен бүгу (жұдырық) және жазу қимылдарын орындау.

21. Сипап-сезу зерттеу тәсілдері. Балаларды оқыту:

1) форманы сипап-сезу арқылы тексеру тәсілдері (шар, текше), заттардың сипап сезу белгілерінің шамасы (үлкен-кішкентай), заттардың сипап-сезу белгілері (жұмсақ-кедір-бұдыр, қатты-жұмсақ);

2) зерттеуге белсенді сипап-сезуді біріктіріп, қалдық көруді енгізу;

3) жазықтықтың пішіні, көлемі, сапасы бойынша біртекті заттарды салыстыру білу;

4) қарапайым симметриялық заттарды сипап-сезу арқылы зерттеу тәсілдері;

5) екі заттан қарапайым пішіндегі заттың ұқсас үлгісін таңдау біліктілігі.

22. Пәндік-тәжірибелік қызмет ойын, өнімдік қызметтегі затар операциясын жүзеге асырудағы сипап сезуді пайдалану дағдыларын қалыптастыруды қамтиды. Балаларды оқыту:

1) пішінді ескеріп, конструктордың бөлшектерін топтастыру;

2) тігінен және көлденең бойынша құрастырудың бөлшектерін орналастырумен құрылысты салу;

3) жабыстырудың қарапайым тәсілдері (илеу, опыру, қол алақанымен жаймалау);

4) умаждалған қағазды илеу және жазу, қағазды жырту;

5) оң қол мен сол қолды кезектестіріп таяқшаларды бір қорапшадан екіншісіне салу;

6) жіпті арқауға (шарғыға) орау;

7) жабысқақ-ілгектермен әрекет ету.

23. Күтілетін нәтижелер:

1) қолдың құрылысы туралы түсініктері бар (алақан, саусақ);

2) қолдың білезігімен оңға-солға, жоғары-төмен қарай қимылдарды орындайды; қолдың саусақтарымен бүгуші және жазушы қимылдарды орындайды;

3) бір қолымен, екі қолымен заттарды ұстап алады және ұстап тұрады;

4) көлемді геометриялық пішіндерді саралайды, біртекті заттардың жазықтығының әртүрлі сипп-сезуші қасиеттерін саралайды;

5) көлемі бойынша екі біртекті затты салыстырудың сипап-сезу тәсілдерін қолдануды біледі;

6) тифлопедагогтың көмегімен заттық-практикалық әрекеттерді орындайды.

24. Кеңістікте бағдарлауды қамтиды: дененің сызбасында бағдарлауды, өзіне қатысты бағдарлауды, қозғалыс техникасын, сақталған анализаторлардың көмегімен бағдарлауды, Жабықталған кеңістікте бағдарлауды, микрожазықтықта бағдарлау.

25. Дененің сызбасында бағдарлау. Балаларды оқыту:

1) өз денесінің бөліктерін ажырату және атау;

2) олардың кеңістіктік орналасуын анықтау (жоғары-төмен, алды-арты).

26. Өзіне қатысты бағдарлау. «Өзінен бастап» есептеу нүктесінен кеңістіктік бағыттарды ажырату және көрсету біліктерін қалыптастыру: жоғары-төмен, алға – артқа.

27. Қозғалыс техникасы. Балаларды оқыту:

1) табандарды дұрыс қоюды, жүру барысында дененің қалпын дұрыс ұстау;

2) ересектермен жұптасып, көрмейтін балалармен қимыл-қозғалысқа түсу.

28. Сақталған анализаторлардың көмегімен бағдарлау. Дағдыларға үйрету:

1) көрудің көмегімен таныс кеңістіктегі заттарды тану, олардың бағытымен қозғалу;

2) қоршаған адамдарды дауыстары бойынша ажырату, дауыстың қозғалмайтын көзінің бағытын оқшаулау.

29. Жабық кеңістікте бағытталу.

30. Білімді қалыптастыру:

1) топтық бөлмелердің орналасуы туралы;

2) топтың кеңістігін толтыратын заттар туралы.

31. Тікелей сезімдік қабылдау негізінде топтың бөлмелерінде бағытталуға үйрету.

32. Микрожазықтықта бағдарлау. Дағдыларға үйрету:

1) көру және сипап-сезудің көмегімен үстелдің ортасын, шетін анықтау және көрсету;

2) үлгіге сәйкес және нұсқау бойынша үстелдің жазықтығына заттарды орналастыру.

33. Күтілетін нәтижелер:

1) өз денесінің бөліктерін біледі;

2) «жоғары-төмен», «алға-артқа» кеңістіктік бағыттарын ажырата алады;

3) бағдарлауда таныс кеңістіктің заттарын бағдар ретінде қолданады;

4) қоршаған адамдарды дауыстары бойынша ажырата алады, дауыс бойынша бағытты жинақтайды;

5) топтың бөлмелерінде бағдарланады;

6) үстелде бағытталу дағдылары бар.

3 - параграф. 2 - жартыжылдық

34. Көру арқылы қабылдау қамтиды: көру-ізденістік іс-әрекеті, сенсорлы эталондар (пішін, көлем, түс), заттар және заттық бейнелер, кеңістікті қабылдау, көру-моторлы координациялар.

35. Көру-ізденістік іс-әрекеті. Қабілеттерді дамыту:

1) көру өрісінде көру стимулын ұстап тұру;

2) берілген объектіні басқалардың арасынан көру арқылы оқшаулау.

36. Сенсорлы эталондар.

37. Біліктерді дамыту:

1) біртекті көлемді пішіндерді (шар, куб) салыстыру және топтастыру;

2) біртекті заттарды көлемі бойынша жазық заттарды қабаттастыру, көлемді заттарды салу және ішіне салу тәсілдерімен салыстыру;

3) қоршаған кеңістікте (затқа дейінгі қашықтықты арттырумен) негізгі түстерді тану және атау.

38. Біліктерді үйрету:

1) көлемі бойынша біртекті заттарды топтастыру;

2) берілген түсті негізгі түстерден (2 түстен таңдау) оқшаулау;

3) үлгінің айналасында заттарды түстері бойынша топтастыру (2-4 түстің арасынан таңдау).

39. Заттар және заттық бейнелер. Дағдыларды дамыту:

1) қоршаған кеңістікте, картинкаларда таныс заттарды табу;

2) затты және оның бейнесін салыстыру.

40. Кеңістікті қабылдау. Дағдыларды дамыту:

1) кеңістіктік (сызықтық) орналасу ретімен заттарды ажырату және көрсету;

2) олардың орналасу орнының өзгеруін анықтау.

41. Көру-моторлы координациялар. Берілген нүктеден тік сызықтарды жүргізу білігін үйрету.

42. Күтілетін нәтижелер:

1) үлгі бойынша көру-сипап-сезу зерттеу әрекетін орындайды;

2) заттардың пішінін, көлемін және түсін білдіретін сөздерді түсінеді;

3) берілген сенсорлы белгісі бойынша біртекті заттарды салыстыруды біледі;

4) сенсорлы белгілердің бірі бойынша үлгінің айналасындағы заттарды топтастыруды жүзеге асырады;

5) негізгі түстерден берілген түсті ажыратып оқшаулай алады;

6) заттық-практикалық іс-әрекетте заттардың сенсорлы қасиеттерін есепке алады;

7) бейнені затпен салыстыра біледі.

43. Сипап-сезу және және ұсақ моторика қамтиды: объектілерді сипап-сезу арқылы зерттеуге қолдың дайындығы, сипап-сезу арқылы зерттеу тәсілдері, заттық-практикалық іс-әрекет.

44. Объектілерді сипап-сезу арқылы зерттеуге қолдың дайындығы. Мыналарды орындауды оқыту:

1) жұдырықтарды бір-біріне соғу тәсілімен, алақанның арасынан бедерлі қабырғасы бар қарындашты сырғыту тәсілімен, қолдың өзіндік уқалауды (массаж) орындау;

2) қолдың білезігімен ішке және сыртқа қарай айналмалы қимылдарды орындау;

3) екі, үш саусақпен затты ұстау;

4) қолдың білезіктерін алақанның түзу жағдайында біріктіру;

5) саусақтар мен алақаннан («жалауша») қарапайым пішіндерді құрастыру;

6) әрбір саусақты кезектесіп бүгу және жазу.

45. Сипап-сезу арқылы зерттеу тәсілдері. Балаларды оқыту:

1) біртекті заттарды пішін, көлемі бойынша, жазықтықтың сипап-сезу белгісі бойынша топтастыру;

2) заттардың жасалған материалын анықтау біліктілігі (қағаз, ағаш);

3) қарапайым ассиметриялық заттарды сипап-сезу арқылы зерттеу тәсілдері;

4) екі заттан ассиметриялық пішіндегі затқа ұқсас затты таңдау біліктілігі.

46. Заттық-практикалық іс-әрекет. Балаларды оқыту:

1) алақанның айналмалы қимылдарымен пластикалық материалды жазу;

2) нүктелі мозаикамен әрекет етуді орындау: нүктені ішіне салу, шығару, жұмыс өрісін ерікті тәртіпте фишкалармен толтыру;

3) фланелеграфта 2 дайын бөліктен жапсырмаларды шығару;

4) бұрыштар мен қырларды қиылыстырмай, қағаз бетін бүгу;

5) қолмен бірге бау жіпті, басқа қолмен ұстап тұру арқылы үлкен тесікке кіргізе алуы.

47. Күтілетін нәтижелер:

1) қолдың білезігімен және алақанымен уқалаудың (массаж) қарапайым тәсілдерін орындайды;

2) заттарды екі, үш саусақтарымен ұстай алады;

3) тифлопедагогтың көмегімен заттарды сипап-сезу арқылы зерттей алады;

4) тифлопедагогтың жетекшілігімен жазықтықтың пішіні, көлемі, сипап-сезу белгісі бойынша біртекті заттарды топтастырады;

5) материалдарды саралайды (ағаш, қағаз);

6) заттық-практикалық іс-әрекетте заттардың сипап-сезу қасиеттеріне бағдарланады.

48. Кеңістікте бағытталу мыналарды қамтиды: дененің сызбасында бағытталу, өзіндік бағытталу, заттық-кеңістіктің қатынастарды модельдеу, қозғалыс техникасы, сақталған анализаторлардың көмегімен бағдарлау, Жабық және еркін кеңістіте бағдарлау, микрожазықтықта бағдарлау.

49. Дене сызбасында бағытталу. Өз денесінің бөліктерінің кеңістіктік орналасуында бағытталу дағдыларын бекіту (жоғары-төмен, алға-артқа).

50. Өзіне байланысты бағдарлау. Біліктерді оқыту:

1) өз денесінің бағыттарымен (жоғары-төмен, алдында-артында) қоршаған кеңістіктің объектілерін орналастыруды салыстыру;

2) үлгі және нұсқау бойынша өзінің айналасындағы жақын кеңістікте заттарды табу және орналастыру.

51. Заттық-кеңістіктік қатынастарды модельдеу. Үлгі, нұсқау бойынша 2,3-текшелерден, ойыншықтардан қарапайым кеңістіктік қатынастарды модельдеуге балаларды үйрету.

52. Қозғалыс техникасы. Балаларды оқыту:

1) ойыншық-сырғытқылармен қозғалуда дұрыс позаны сақтау;

2) таяныштан ұстап, баспалдақпен көтерілу және түсу білігі.

53. Сақталған анализаторлардың көмегімен бағдарлау. Дағдыларға үйрету:

1) бағдарлар ретінде әртүрлі түстегі, пішіндегі және көлемдегі заттарды қолдану арқылы кеңістікте қозғалу;

2) ойыншықтардың дыбыстары, олармен жасалатын әрекеттері бойынша ажырату;

3) дыбыстың қозғалмайтын көзінің бағытын жинақтау, оның бағытымен қозғалу.

54. Жабық және еркін кеңістікте бағдарлау.

1) топтың бөлмелерінде бағдарлау дағдыларын бекіту;

2) серуенге арналған кеңістікті толтыратын заттар туралы білімді қалыптастыру;

3) тікелей сезімдік қабылдау негізінде серуенге арналған бөлікте бағдарлауға үйрету.

55. Микрожазықтықта бағдарлау:

1) үстелде бағдарлау дағдыларын бекіту;

2) иллюстрацияларды қарауда кітапта бағдарлау дағдыларын қалыптастыру.

56. Күтілетін нәтижелер:

1) өз денесінің бөліктерінің кеңістіктік орналасуын анықтайды (жоғары-төмен, алға-артқа);

2) өз денесінің бағытталуымен қоршаған кеңістіктің объектілерінің орналасуын салыстыра біледі;

3) үлгі бойынша кубиктерден, ойыншықтардан қарапайым заттық-кеңістіктік қатынастарды модельдей алады;

4) бағдар ретінде әртүрлі түстегі, пішіндегі және көлемдегі заттарды қозғалыста қолдана алады;

5) дыбыстары бойынша ойыншықтарды таниды, дыбыстың қозғалмайтын көзінің бағытында қозғала алады;

6) серуенге арналған аумақта бағдарлай алады;

7) кітапта бағытталу дағдылары бар.

4-параграф. «Әлеумет» білім беру саласы

57. «Әлеумет» білім беру саласының базалық мазмұны әлеуметтік-тұрмыстық бағдар арнайы түзеу оқу қызметінде жүзеге асырылады.

58. Мақсаты ретінде, барлық сақталған анализаторларды ұтымды қолданумен, тұрмыстық және әлеуметтік іс-әрекеттің қарапайым түрлерінде бағдарлау дағдыларын қалыптастыру алынады.

59. Міндеттері:

1) жақын аймақтағы заттар туралы түсініктерін қалыптастыру;

2) қарапайым әлеуметтік-тұрмыстық жағдаяттар туралы түсініктерін қалыптастыру;

3) әлеуметтік-тұрмыстық мінез-құлықтың қарапайым дағдыларын қалыптастыру.

5-параграф. 1-жартыжылдық

60. Әлеуметтік-тұрмыстық бағдар қамтиды: заттық әлем, өзі туралы түсініктер, жеке гигиена, көшедегі мінез-құлық ережесі, ересектердің еңбегі, мінез-құлық пен қарым-қатынас мәдениеті.

61. Заттық әлем:

1) бұзылған көру мен сақталған анализаторлар негізінде, балалардың күнделікті өмірде әрекет ететін заттардың қасиеттері мен сапалары, қызметі туралы түсініктерін қалыптастыру; заттардың қызметтері туралы;

2) қызметіне сәйкес, заттармен әрекет ету тәсілдерін үйрету.

62. Өзі туралы түсініктері. Балалардың өз есімдерін, тегін, жынысын атауға үйрету.

63. Жеке гигиена. Білімді қалыптастыру:

1) жеке қолданатын заттар мен олардың қызметі туралы;

2) жуынудың гигиеналық процедурасын орындаумен, сырт бейнесіне қараумен байланысты әрекеттер туралы.

64. Көшедегі мінез-құлық ережелері:

1) серуенге арналған аумақта қауіпсіздік көздері туралы, серуенге арналған аумақтағы қауіпсіз мінез-құлық ережелері туралы білімдерін қалыптастыру;

2) көру мен сақталған анализаторларға сүйеніп, серуенге арналған аумақта қауіпсіз қозғалуға үйрету.

65. Ересектер еңбегі. Білімді қалыптастыру:

1) балабақшадағы тәрбиешінің және тәрбиеші көмекшісінің еңбегі, оның маңызы туралы;

2) еңбек заттарын және қарапайым еңбек әрекеттерін тану білігі.

66. Мінез-құлық және қарым-қатынас мәдениеті.

67. Балаларды таныстыру:

1) қоршаған адамдармен өзара қатынастың қарапайым ережелерімен;

2) сәлемдесу мен қоштаусудың вербальды формаларымен.

68. Дағдыларға үйрету:

1) ым-ишара қимылдарының мәнін анықтау: «иә», «жоқ», «сау бол»;

2) үлгі бойынша ым-ишара қимылдарын қайта жаңғырту.

69. Күтілетін нәтижелер:

1) жақын аймақтағы заттар мен гигиена заттарының қызметін түсінеді;

2) өзінің есімін біледі, өзін белгілі жынысқа жатқызады;

3) гигиеналық процедураларды орындаумен байланысты әрекеттерді түсінеді;

4) тәрбиеші мен оның көмекшісінің қарапайым еңбек әрекеттерін таниды;

5) сәлемдесу мен қоштасудың вербальды формаларын біледі және қолданады;

6) ым-ишара қимылдарының мәнін түсінеді («иә», «жоқ», «сау бол»), оларды үлгі бойынша қайта жаңғыртады.

6-параграф. 2 - жартыжылдық

70. Әлеуметтік-тұрмыстық бағдар қамтиды: заттық әлем, өзі туралы түсініктері, жеке гигиена, көшедегі мінез-құлық ережесі, ересектердің еңбегі, мінез-құлық және қарым-қатынас мәдениеті.

71. Заттық әлем:

1) полисенсорлы негізде жақын аймақтағы заттардың қасиеттері, қызметі туралы ұғымдарды қалыптастыру және дамыту;

2) заттардың қызметіне сәйкес, олармен әрекет ету тәсілдерін бекіту.

72. Бала және қоршаған адамдар:

1) балалардың өздері туралы (есімі, тегі, жынысы, жасы) тұлғалық ұғымдарын дамыту;

2) өз денесінің бөліктері мен олардың қызметі туралы ұғымдарды қалыптастыру;

3) басқа балалардың жыныстық қатыстылығын сыртқы белгілері бойынша анықтау білігін үйрету.

73. Жеке гигиена. Дағдыларға оқыту:

1) көру және сақталған анализаторлардың көмегімен жеке қолданыстағы заттардың сипаттамалық белгілерін ажырату;

2) оларды басқа заттардың арасынан тану.

74. Көшедегі мінез-құлық ережесі:

1) серуенге арналған аумақта қауіпсіз мінез-құлық ережесін бекіту;

2) көру және сақталған анализаторларға сүйеніп, серуенге арналған аумақта және балабақшаның жолдарымен қимыл-қозғалыс жасауға жаттығу.

75. Ересектердің еңбегі. Білімді қалыптастыру:

1) балабақшадағы ересектердің еңбегі, олардың маңызы туралы;

2) олардың еңбек заттары мен қарапайым еңбек әрекеттері.

76. Мінез-құлық және қарым-қатынас мәдениеті.

77. Біліктерге үйрету:

1) ым-ишара қимылдарының мәнін анықтау: «тыныш», «сонда», «бер»;

2) адамдардың айқын көрінетін эмоционалды күйлерін және олардың мимикадағы сырт көрінісін түсіну;

3) мимикалық және ым-ишара қимылдарын қайта жаңғырту.

78. Басқа балалармен танысу ережесімен және бірлескен ойын ережесімен таныстыру.

79. Күтілетін нәтижелер:

1) жақын аймақтағы заттарды біледі, олармен қызметіне сәйкес әрекет етеді;

2) өзінің тегін, жасын, өз денесінің бөліктерін біледі;

3) басқа заттардың арасынан жеке гигиеналық заттарды таниды;

4) серуенге арналған аумақта қауіпсіз мінез-құлықтың қарапайым ережесін түсінеді;

5) еңбек заттарын және аула сыпырушы, аспаздың қарапайым еңбек әрекеттерін таниды;

6) басқа балалармен танысу ережесін біледі;

7) адамдардың эмоционалды күйлерін және ым-ишара қимылдарының мәнін («тыныш», «сонда», «бер») түсінеді, оларды үлгі бойынша қайта жаңғыртады.

3 - тарау. Екінші кіші топ (3 - 4 жастағы балалар)

1-параграф. «Таным» білім беру саласы

80. «Таным» білім беру саласының базалық мазмұны – көру арқылы қабылдау (көрмейтін балалармен – түйсіну және ұсақ моторика), кеңістікте бағдарлау арнайы түзеу оқу қызметінде жүзеге асырылады.

81. Мақсаты ретінде, полисенсорлы қабылдау негізінде қоршаған әлемді тануда іс-әрекеттің арнайы тәсілдерін қалыптастыру.

82. Міндеттері:

1) танымдық іс-әрекетте бұзылған көрудің, сипап-сезудің және басқа анализаторлардың ұтымды өзара әрекетінің біліктері мен дағдыларын қалыптастыру;

2) заттардың қасиеттері мен сапалары туралы ұғымдарды дамыту;

3) кеңістіктік ұғымдарды меңгеру арқылы, кеңістікте бағытталу қабілетін дамыту.

2 - параграф. 1 - жартыжылдық

83. Көру арқылы қабылдау мыналарды қамтиды: көру-ізденістік іс-әрекет, сенсорлы эталондар (пішін, көлем, түс); заттар және заттық бейнелер, кеңістікті қабылдау, көру-моторлы координациялар, адам өміріндегі көру.

84. Көру-ізденістік іс-әрекет. Қабылдау өрісінде (макро және микро кеңістікте) көру арқылы объектілерді табу дағдыларын қалыптастыру.

85. Сенсорлы эталондар. Біліктерді дамыту:

1) түстердің эталондарын шынайы заттардың түстерімен салыстыру;

2) көпшіліктен таңдау жасалатын, оқшауланатын объектілердің көлемін бірте-бірте азайтумен және көбейтумен негізгі түстерді оқшаулау (3 түстен таңдау);

3) түстің бегісі бойынша біртекті және әртекті заттарды топтастыру.

86. Біліктерді үйрету:

1) жазық геометриялық фигуралардың пішінін көру және сипап-сезудің көмегімен зерттеу;

2) шеңбер, шаршы, үшбұрыш сияқты геометриялық фигураларды тану және атау;

3) біртекті геометриялық фигураларды өзара салыстыру;

4) силуэттік бейнелеуде берілген геометриялық фигураларды жинақтау;

5) үлкен кеңістікте көлемі бойынша екі заттан кішкентай немесе үлкен затты таңдау;

6) 3 заттан көлемі бойынша екі бірдей затты таңдау;

7) көлемнің азаюы және артуы ретімен үш-бес заттан қатар құру.

87. Заттар және заттық бейнелер. Балаларды оқыту:

1) қоршаған әлемнің объектілерін жоспарлы көру арқылы зерттеу, көру ақпаратын нақтылау және толықтыруға арналған сақталған анализаторларды қолдану;

2) силуэттік және контурлы бейнелеуде қарапайым кескіндегі заттарды тану, тану белгілерін ажырату;

3) шынайы, силуэттік және контурлы бейнелеуді салыстыра білу;

4) заттарды салыстыра білу, жалпы және айрықша белгілерді ажырату.

88. Кеңістікті қабылдау. Біліктерге үйрету:

1) 3 заттан құралған заттар тобында заттың кеңістіктік орналасуын көру тәсілімен ажырату, бір заттың орналасуын екінші затпен арақатынаста бағалау;

2) үлгі және нұсқау бойынша заттар тобындағы заттың орналасуын өзгерту.

89. Көру-моторлы координациялар:

1) көру бақылауында әртүрлі сызықтарды қолмен және көрсеткішпен қадағалау біліктерін жетілдіру; әртүрлі бағыттағы тік сызықтарды айналдырып белгілеу және суретін салу;

2) шекаралар арасындағы сызықтарды жүргізу біліктерін үйрету.

90. Адам өміріндегі көру. Балаларды қоршаған әлемді танудағы көрудің рөлімен таныстыру.

91. Күтілетін нәтижелер:

1) бірізді ұсынылған нұсқау бойынша көру-сипап-сезу зерттеу әрекеттерін орындайды;

2) «түс», «пішін», «көлем» ұғымдары туралы түсініктері бар;

3) шеңбер, шаршы, үшбұрыш сияқты геометриялық фигураларды және негізгі түстерді біледі және атайды;

4) үлгі бойынша көлемнің артуы немесе азаюы ретімен бірнеше заттардан қатар құра біледі;

5) сенсорлы белгілердің бірі бойынша заттарды топтастыру дағдылары бар;

6) силуэттік және контурлы бейнелеудегі заттарды таниды;

7) заттар тобындағы заттың кеңістікте орналасуын анықтайды;

8) әртүрлі бағытта тік сызықтарды қадағалау және жүргізу дағдылары бар;

9) адам өміріндегі көрудің рөлі туралы түсініктері бар.

92. Сипап-сезу және және ұсақ моторика қамтиды: объектілерді сипап-сезу арқылы зерттеуге қолдың дайындығы, сипап-сезу арқылы зерттеу тәсілдері, заттық-практикалық іс-әрекет, тифлографика.

93. Қолдың объектілерді сипап-сезу арқылы зерттеуге дайындығы.

94. Біліктерді бекіту:

1) қолдың білезігімен тік, көлденең және айналмалы қимылдарды орындау;

2) қолдың саусақтарын жұдырыққа түю және жазу (бір мезгілде екі қолмен және әрбір қолмен кезектестіріп), әрбір саусақты кезектесіп бүгу және жазу.

95. Балаларды оқыту:

1) қолдың саусақтарын атау, нұсқау бойынша өз қолындағы әрбір саусақты жеке ажырату;

2) алақанды жазу тәсілімен қолдың өзіндік уқалауын (массаж) орындау;

3) екі затты екі қолмен бір мезгілде ұстап алу және ұстап тұру;

4) алақанның көлбеу қалпында қолдың білезіктерін біріктіру;

5) екі қолдың аттас саусақтарын біріктіру.

96. Сипап-сезу арқылы зерттеу тәсілдері. Біліктерді бекіту:

1) үлгі және нұсқау бойынша симметриялы және күрделі емес ассиметриялы заттарды сипап-сезу арқылы зерттеуді орындау;

2) зерттеуге белсенді сипап-сезумен бірлесіп, қалдық көруді енгізу.

97. Біліктерге оқыту:

1) сипап-сезудің көмегімен геометриялық фигураларды ажырату және атау (шеңбер, шаршы, үшбұрыш);

2) біртекті геометриялық фигураларды салыстыру және топтастыру;

3) көлемі бойынша әртекті заттарды салыстыру;

4) заттың кеңістігінің алуан түрлі сипап-сезуші қасиеттерін (ылғал-құрғақ), температураны (суық-ыстық) ажырату.

98. Заттық-практикалық іс-әрекет. Балаларды таныстыру:

1) қағаз түрлерімен: майлық, әжетхана, альбомдық;

2) ілгек түрлерімен: түймелер, батырмалар, сыдырмалар, жабысқыш ілгектер.

99. Балаларды оқыту:

1) конструктор бөлшектерінен жиһаздың жекеленген заттарын құрастыру;

2) алақанның арасында шарикті жаншылау тәсілмен қарапайым заттарды жабыстыру;

3) ермексазды ағаш тақтайға, картонға саусақтармен жағу;

4) магнитті тақтада таяқшалардан тік, көлденең (баған, жол) қатарларды құрастыру;

5) шарғыға ірі тесіктері бар моншақтарды ілу;

6) әртүрлі ілгектермен әрекеттер;

7) әртүрлі қағаз түрлерімен әрекеттер (жырту, мыжу, тегістеу).

100. Тифлографика көрмейтін балаларды бедерлі суреттерді және олардың бейнесін тифлографикалық аспаптардың көмегімен оқуға үйретуді қамтиды.

101. Бедерлі бейнелерді оқу:

1) қағаз бетінде бағдарлау дағдыларын қалыптастыру;

2) бедерлі суретті зерттеу тәсілдерімен таныстыру;

3) нақты заттың (жарма, құм, бисер) мысалында нүкте туралы ұғымдарды қалыптастыру;

4) сызықтық және бейнелеуші жазықтықтың әртүрлі бөліктерінде орналасқан, бірдей және әртүрлі диаметрдегі нүктелерді оқуға үйрету.

102. Бедерлі-графикалық іс-әрекет:

1) бедерлі сурет салуға арналған приборлармен және аспаптармен, олармен жұмыстың қарапайым тәсілдерімен таныстыру;

2) прибордың жұмыс өрісінде бағдарлауға үйрету;

3) приборды жұмысқа дайындау дағдыларын қалыптастыру;

4) нүктелерді қадауды оқыту.

103. Күтілетін нәтижелер:

1) нұсқау бойынша қолындағы әрбір саусақты жеке ажыратады;

2) екі қолымен екі затты ұстай алады және ұстап тұра алады;

3) сипап-сезудің көмегі арқылы геометриялық фигураларды ажырата алады (шеңбер, шаршы, үшбұрыш);

4) заттарды көлемі, жазықтықтың құрылымы бойында заттарды салыстырудың сипап-сезуші тәсілдерін қолдануды біледі;

5) тану деңгейінде сипап-сезу түйсіктерін саралайды;

6) бейнелеуші жазықтықта нүктелердің бедерлі бейнелерін табады;

7) қолында грифельді ұстап тұра алады;

8) тифлопедагогпен бірлесіп, нүктелерді қадай алады.

104. Кеңістікте бағытталу мыналарды қамтиды: дененің сызбасында бағытталу, киімде бағдарлау, өзіне қатысты бағдарлау, заттық-кеңістіктік қатынастарды модельдеу, қозғалыс техникасы, сақталған анализаторлардың көмегімен бағдарлау, жабық және еркін кеңістікте бағдарлау, микрожазықтықта бағдарлау.

105. Дененің сызбасында бағдарлау. Біліктерге үйрету:

1) өз денесінің, қуыршақ денесінің жұп бөліктерін анықтау;

2) олардың кеңістіктік орналасуын бағдарлау.

106. Киімде бағытталу. Дағдыларға үйрету:

1) киімнің бөлшектерін ажырату және атау;

2) өз киімінің бөлшектерін кеңістіктік орналастыруда бағдарлау.

107. Өзіне қатысты бағдарлау. Біліктерге үйрету:

1) кеңістіктің жұптық-қарама-қарсы бағыттарын: алға-артқа, жоғары-төмен, солға-оңға анықтау және сөзбен белгілеу;

2) өзіне қатысты жақын кеңістікте заттардың орналасуын анықтау.

108. Заттық-кеңістіктік қатынастарды модельдеу. Үлгі және нұсқау бойынша бірнеше ойыншықтардан кеңістіктік қатынастарды модельдеу білігін жетілдіру.

109. Қозғалыс техникасы:

1) тұрақты бағдардың айналасында өз бетімен қозғалу дағдыларын дамыту (баспалдақтың сүйеніші, қабырға);

2) көрмейтін балаларды көретін қатарластармен жұптасып қозғалуға үйрету.

110. Сақталған анализаторлардың көмегімен бағдарлау.

111. Біліктерді жетілдіру:

1) кеңістіктік бағдарлауда көру бағдарларын қолдану;

2) дыбыстың қозғалмайтын көзінің бағытын жинақтау (көру бақылауымен және онсыз) және сол бағытта қозғалу.

112. Біліктерге үйрету:

1) дыбыстары және олармен жасалатын әрекеттері бойынша заттарды тану, дыбыстың көзінің бағытын жинақтау;

2) бөлмеде еденнің қатты және жұмсақ төсемін аяқтың табанымен ажырату, кеңістіктік бағдарлауда сипап-сезу бағдарларын қолдану (едендік төсемнің сипаты).

113. Жабық және еркін кеңістікте бағдарлау.

114. Білімді қалыптастыру:

1) өз тобының, музыка және спорт залдарының, көз дәрігерінің кабинетінің балабақшаның кеңістігінде кеңістіктік орналасуы туралы; балабақшаның аумағында серуенге арналған телім туралы;

2) кеңістікті толтыратын заттар туралы, олардың кеңістіктік орналасуы туралы.

115. Практикалық бағдарлауда бағдар ретінде осы заттарды қолдануға үйрету.

116. Микрожазықтықта бағытталу. Біліктерге үйрету:

1) микрожазықтықтың қырлары мен ортасын анықтау;

2) микрожазықтықта заттардың кеңістіктік орналасуын анықтау.

117. Күтілетін нәтижелер:

1) өзіне қатысты кеңістіктің бағыттарын біледі, өзіне қатысты заттардың кеңістіктік орналасуын анықтайды;

2) заттардың жұптық-қарама-қарсы қырларын анықтай біледі;

3) үлгі және нұсқау бойынша бірнеше ойыншықтардан кеңістіктік қатынастарды модельдей алады;

4) балабақшаның таныс бөлмелерінің кеңістіктік орналасуы туралы біледі;

5) кеңістіктік бағдарлауда көру, сипап-сезу, дыбыстық бағдарларды қолдануды біледі;

6) микрожазықтықтың қырлары мен ортасын анықтайды.

3 - параграф. 2 - жартыжылдық

118. Көру арқылы қабылдау қамтиды: көру-ізденістік іс-әрекеті, сенсорлы эталондар (пішін, көлем, түс), заттар және заттық бейнелер, кеңістікті қабылдау, көру-моторлы координациялар.

119. Көру-ізденістік іс-әрекет. Көру шегінде көру түрткісін табу және ұстап тұру білігін дамыту.

120. Сенсорлы эталондар. Біліктерді жетілдіру:

1) силуэттік және контурлы бейнелеуде шеңбер, шаршы, үшбұрыщ сияқты геометриялық фигураларды тану;

2) силуэттік және контурлы бейнелеуде геометриялық фигураларды және көлемді денелерді (шар, куб) көпшіліктің арасынан оқшаулау.

121. Біліктерге үйрету:

1) эталондық пішіндерді (шар, куб, шеңбер, шаршы, үшбұрыш) шынайы заттардың және қарапайым кескіндемедегі жазық бейнелердің пішінімен салыстыру, заттың негізгі пішінін анықтау;

2) пішіннің белгісі бойынша заттарды және олардың бейнесін топтастыру;

3) ұзындығы, биіктігі бойынша екі контрастілі және бірдей затты салыстыру;

4) ұзындығы, биіктігі бойынша біртекті заттарды топтастыру;

5) түрлі-түсті гаммаға жақын түстерді саралау;

6) оқшауланатын объектілердің көлемін бірте-бірте азайтумен және таңдау жасалатын көпшілікті арттырумен түрлі-түсті гаммаға жақын (2-3 түстен таңдау) түстерді оқшаулау;

7) қоршаған әлемнің заттарының қасиеттері мен сапаларын талдауда сенсорлы эталондарды қолдану.

122. Заттар және заттық бейнелер:

1) әртүрлі модальдықта (натуралды зат, шынайы, силуэттік, контурлы бейне) қабылдауға ұсынылған заттарды тану білігін дамыту;

2) ортақ және айрықша белгілері бойынша заттарды салыстыру;

3) әртүрлі ракурста (алдынан, артынан) затты және оның бейнесін тану білігін үйрету;

4) жалпылаушы ұғымдарды қалыптастыру.

123. Кеңістікті қабылдау. Жақын және үлкен кеңістікте 2 затқа дейін олардың арасындағы қашықтықты біртіндеп азайтумен, өзінен арақашықтықты көру тәсілімен анықтау білігін қалыптастыру.

124. Көру-моторлы координациялар. Геометриялық фигуралардың, қарапайым кескіндегі заттардың бейнелерінің тіректі нүктелері, трафарет, контуры бойынша айналдырып белгілеу білігін үйрету.

125. Адам өміріндегі көру:

1) балаларды көзілдіріктің қызметімен таныстыру;

2) оларды күнделікті өмірде пайдалану қажеттілігіне адекватты қатынасты қалыптастыру.

126. Күтілетін нәтижелер:

1) силуэттік және контурлы бейнелеуде геометриялық фигураларды оқшаулай біледі;

2) қарапайым кескіндегі заттардың пішіндерін анықтайды;

3) түр-түс гаммасына жақын түстерді саралайды;

4) ұзындығы, биіктігі бойынша біртекті заттарды салыстыра біледі;

5) сенсорлы белгілері бойынша заттар арасындағы қарапайым қатынастарды орната біледі;

6) қарапайым кескіндегі затты оның контурлы, шынайы, силуэттік бейнесімен салыстыра алады;

7) көрудің көмегі арқылы өзінен екі заттың қашықтығын анықтайды;

8) контур, трафарет бойынша күрделі емес бейнелерді айналдырып қоршау дағдылары бар;

9) күнделікті өмірде көзілдірік тағудың қажеттілігін түсінеді.

127. Сипап-сезу және ұсақ моторика қамтиды: объектілерді сипап-сезу арқылы зерттеуге қолдың дайындығы, сипап-сезу зерттеу тәсілдері, заттық-практикалық іс-әрекет, тифлографика.

128. Объектілерді сипап-сезу арқылы зерттеуге қолдың дайындығы. Балаларды оқыту:

1) алақанды «аралау» тәсілімен және басқа қолдың алақанының қабырғасымен, қолдың сыртқы жағымен өзіндік уқалауды (массаж) орындау;

2) серпімділігі, жазықтықтың фактурасы бойынша әртүрлі доптармен, білікшелермен алақанды уқалауды (массаж) орындау;

3) жоғары қарай түзетілген екі қолдың саусақтарын қиылыстыру;

4) 2, 3 саусақтан статикалық позаны ұстап тұру;

5) баяу және жылдам қарқында әртүрлі бағыттарда екі саусақпен (сұқ саусақ және ортаңғы саусақ) үстелмен «жүру»;

6) әртүрлі пішіндегі және көлемдегі заттармен әрекет ету барысында алақандық және саусақпен ұстауды орындау.

129. Сипап-сезу арқылы зерттеу тәсілдері:

1) симметриялы және ассиметриялы заттарды сипап-сезу арқылы зерттеу тәсілдерін бекіту;

2) геометриялық фигуралар туралы білімді бекіту (шеңбер, шаршы, үшбұрыш).

130. Біліктерге үйрету:

1) ұсынылған үлгі және нұсқау бойынша берілген көлемдегі затты таңдау (3 заттан);

2) көлемнің артуы немесе азаюы ретімен үш заттан қатар құру (жалпы көлем бойынша);

3) материалдарды ажырату (қағаз, ағаш, шыны, пластмасса), әртүрлі материалдардан жасалған заттардың жазықтығын анықтау;

4) ортақ сипап-сезу белгісі бойынша заттарды топтастыру.

131. Заттық-практикалық іс-әрекет. Біліктерді бекіту:

1) жиһаздың жекеленген заттарын құрылыс конструкторының бөлшектерінен жинау;

2) бұрыштар мен қырларды біріктірмей қағаз бетін бүктеу.

132. Біліктерге үйрету:

1) бөлшектерді біріктіру орнын жапыру және тегістеу, таяқшалардың соңын бір-бірімен біріктіру арқылы заттарды жабыстыру;

2) қарапайым пішіндегі заттың бейнесін ортасынан бастап бедерлі контурдың сызығына дейін ермексазбен толтыру;

3) батырмалы мозаиканың бөлшектерінен көлденең және тік (жол, баған) сызықтарды құрастыру;

4) магниттік тақтада таяқшалардан геометриялық фигураларды құрастыру;

5) бау жіпті (жаңбыр) қиылыстырусыз жоғарыдан төменге қарай дайындаманы байлау;

6) бүктелуі бойынша қағаз бетін жырту;

7) әрбір бетті түсіру тәсілімен жазықбаспалы кіткаптың беттерін парақтау.

133. Тифлографика. Рельефті бейнені оқу:

1) «сызық» ұғымын қалыптастыру;

2) рельефті суреттің түрлерімен (аппликациялық, контурлы) таныстыру;

3) сызықтарды нүктелермен, тұтас сызықтармен, пунктирмен бейнелеу тәсілдерімен таныстыру;

4) көлденең және тік сызықтар туралы ұғымдарды қалыптастыру;

5) әртүрлі материалдардан (қағаз, лавсан пленка) әртүрлі тәсілдермен орындалған көлденең және тік сызықтарды оқуға үйрету.

134. Рельефті-графикалық іс-әрекет:

1) приборды жұмысқа дайындау білігін дамыту;

2) геометриялық фигуралардың ішкі трафаретінде нүктелерді түйреуге үйрету;

3) трафарет бойынша көлденең және тік сызықтарды жүргізу дағдыларын қалыптастыру.

135. Күтілетін нәтижелер:

1) үлгі және нұсқау бойынша қолдың білезігімен және саусақтарымен қимылдарды орындай алады;

2) заттардың пішіні мен көлемін есепке алып, соған сәйкес заттарды ұстап қолдануды біледі;

3) үлгі бойынша заттарды сипап-сезу арқылы зерттеу тәсілдерін қолданады;

4) сипап-сезу белгісі бойынша объектілердің ұқсастығы мен айырмашылығын табады;

5) көлемнің артуы және азаюы ретімен үш объектіден қатар құруды біледі;

6) үлгі және нұсқау бойынша заттық-практикалық іс-әрекеттің алуан түрлерін орындай алады;

7) тифлопедагогтың көмегімен приборды жұмысқа дайындайды;

8) еркін тәртіпте нүктелерді қадай алады;

9) көлденең және тік сызықтарды саралайды, олардың бейнесін әртүрлі материалда (қағаз, пленка) табады.

136. Кеңістікте бағдарлау қамтиды: дененің сызбасында бағдарлау, киімде бағдарлау, өзіне қатысты бағдарлау, заттардың кеңістіктік белгілерінде бағдарлау, заттық-кеңістіктік қатынастарды модельдеу, қозғалыс техникасы,

қозғалыс барысында бағдарлау, сақталған анализаторлардың көмегімен бағдарлау, түйық және еркін кеңістікте бағдарлау, микрожазықтықта бағдарлау.

137. Дененің сызбасында бағдарлау. Өз денесінің, қуыршақ денесінің жұптық-қарама-қарсы бөліктерінің кеңістіктік орналасуын анықтау білігін жетілдіру.

138. Киімде бағдарлау. Өз киімінің бөлшектерін кеңістіктік орналастыруда бағдарлау білігін дамыту.

139. Өзіне қатысты бағдарлау:

1) өзіне қатысты заттардың кеңістіктік орналасуын және кеңістіктің бағыттарын анықтау білігін бекіту;

2) «алыс-жақын» ұғымдарын қалыптастыру;

3) өзінен бастап жақын кеңістіктегі 2 әртүрлі қашықтықтағы заттарға дейін арақашықтықты (жақын-алыс) көру-сипап-сезу тәсілімен анықтау білігін үйрету.

140. Заттардың кеңістіктік белгілеріне бағытталу. Бір заттың бөліктері арасындағы кеңістіктік қатынастарды анықтау білігін үйрету.

141. Заттық-кеңістіктік қатынастарды модельдеу. Балаларды сурет жоспары бойынша кеңістіктік қатынастарды модельдеуге үйрету.

142. Қозғалыс техникасы. Әртүрлі ойыншықтардың бір мезгілде қозғалтумен өзіндік қозғалу техникасын дамыту.

143. Қозғалу процесінде бағдарлау. Біліктерді үйрету:

1) өзіндік қозғалыстың бағытын анықтау;

2) берілген бағытта қозғалу, қозғалыстың бағытын сақтау және өзгерту.

144. Сақталған анализаторлардың көмегімен бағдарлау. Біліктерге үйрету:

1) дыбыстың жылжитын көзінің бағытын жинақтау (көру бақылауымен және онсыз), дыбыстық сигналдарға қозғалыс барысында бағдарлану;

2) серуенге арналған аумақта аяқтың табандарымен төсемді ажырату (шөп, жер), кеңістіктік бағдарлауда сипап-сезу бағдарларын қолдану.

145. Жабық және еркін кеңістікте бағдарлау. Балабақшаның таныс бөлмелерінде және серуенге арналған бөлікте өз бетімен бағдарлау дағдыларын жетілдіру.

146. Микрожазықтықта бағытталу. Үстелдің, қағаз бетінің, фланелеграфтың микрожазықтығында бағытталу білігін жетілдіру.

147. Күтілетін нәтижелер:

1) өз киімінің бөлшектерінің кеңістіктік орналасуында бағдарланады;

2) жақын кеңістікте өзіне қатысты заттардың қашықтығын көру-сипап-сезу тәсілімен анықтайды;

3) бір заттың бөліктері арасындағы кеңістіктік қатынастарды анықтайды;

4) картинка-жоспар бойынша кеңістіктік қатынастарды модельдей біледі;

5) балабақшаның таныс бөлмелерінде және серуенге арналған аумақта өз бетіменбағытталу дағдылары бар;

6) сақталған анализаторлардың көмегімен алынатын ақпаратты бағдарлау барысында есепке алады;

7) микрожазықтықтың берілген бағыттарында заттарды таба алады және орналастыра алады.

4-параграф. «Әлеумет» білім беру саласы

148. «Әлеумет» білім беру саласының мазмұны әлеуметтік-тұрмыстық бағдар арнайы түзеу оқу қызметінде жүзеге асырылады.

149. Мақсаты ретінде, күнделікті өмірде қажетті әлеуметтік-тұрмыстық біліктіліктер мен дағдыларды қалыптастыру алынады.

150. Міндеттері:

1) адам өмірінің тұрмыстық және әлеуметтік салалалары туралы бастапқы ұғымдарын қалыптастыру;

2) қоршаған әлемнің заттары туралы ұғымдарды дамыту және жүйелеу;

3) балалардың өздері туралы тұлғалық ұғымдарын қалыптастыру және дамыту;

4) қоршаған адамдармен қарым-қатынас және өзара әрекеттесу дағдыларын қалыптастыру.

5-параграф. 1-жартыжылдық

151. Әлеуметтік-тұрмыстық бағдарлау қамтиды: заттық әлем, өзі туралы ұғымдар, жеке гигиена, көшедегі мінез-құлық ережесі, ересектердің еңбегі, мінез-құлық және қарым-қатынас мәдениеті.

152. Заттық әлем. Біліктерді дамыту:

1) қоршаған жақын аймақтағы заттарды ажырату және атау;

2) полисенсорлы қабылдау негізінде олардың қасиеттерін ажырату;

3) оларды қызметі бойынша пайдалану;

4) жалпылаушы ұғымдарды қолдану.

153. Бала және қоршаған адамдар:

1) өзінің есімін, тегін, жасын, жынысын атау білігін бекіту;

2) өз денесінің негізгі бөліктері мен мүшелерінің функциялары туралы ұғымдарын қалыптастыру;

3) өз отбасының мүшелерін атау білігін үйрету.

154. Жеке гигиена. Білімді қалыптастыру:

1) жеке гигиенаның мәні туралы;

2) жеке гигиенаның заттары мен олардың қызметі туралы;

3) гигиеналық процедураларды және тазалықты ұстауды орындаумен байланысты әрекеттер туралы.

155. Көшедегі мінез-құлық ережесі. Балаларды таныстыру:

1) «көше», «тротуар» ұғымдарымен;

2) тротуар бойымен қозғалу ережесімен.

156. Ересектердің еңбегі:

1) балабақшада ересектердің еңбегі, оның мәні туралы ұғымдарын дамыту;

2) еңбек құралдарын тану және атау біліктерін, еңбек әрекеттерін үйрету; оларды орындау тәртібін ажырату.

157. Қарым-қатынас және мінез-құлық мәдениеті:

1) сәлемдесу, қоштасу, өтініш, кешірім сұрау, рақмет айту көрінісінің вербальды формалары туралы ұғымдарын қалыптастыру және дамыту;

2) мимикалық, ым-ишара және пантомимикалық қимылдарды қайта жаңғыртуға қатысатын бұлшық ет аппаратын дамыту;

3) адамдардың эмоционалды күйлері және оларды мимика, ым-ишара, позалар арқылы көрсету тәсілдері туралы ұғымдарын дамыту.

4) адамның суреттегі статикалық және динамикалық позаларын тану білігін қалыптастыру;

5) қарым-қатынастың вербальды және вербальды емес құралдарын көрсетуге арналған жаттығу.

158. Күтілетін нәтижелер:

1) полисенсорлы қабылдау негізінде заттардың белгілерін ажыратуды біледі, жақын аймақтағы заттардың қызметін түсінеді;

2) өз денесінің негізгі бөліктері мен мүшелерінің функцияларын біледі;

3) жеке гигиенаны сақтаудың қажеттілігін түсінеді;

4) тротуар бойымен қозғалу ережесін біледі;

5) сәлемдесу, қоштасу, өтініш, кешірім сұрау, рақмет айту көрінісінің вербальды формаларын біледі;

6) негізгі эмоционалды күйлерді сырттай көрсетудің сипаттамалық ерекшеліктерін түсінеді.

6-параграф. 2-жартыжылдық

159. Әлеуметтік-тұрмыстық бағдар қамтиды: заттық әлем, өзі туралы ұғымдар, жеке гигиена, көшедегі мінез-құлық ережесі, ересектердің еңбегі, мінез-құлық және қарым-қатынас мәдениеті.

160. Заттық әлем:

1) ойыншықтарды, кітаптарды, киімді, аяқ-киімді сақтау ережелерімен таныстыру;

2) өз заттарының сипаттамалық белгілері бойынша ажырату біліктерін қалыптастыру, оларды басқа заттардың арасынан тану;

3) жалпылаушы ұғымдарды бекіту;

4) заттармен әрекет ету тәсілдерін жаттықтыру.

161. Бала және қоршаған адамдар:

1) өзінің сырт бейнесінің ерекшеліктері туралы ұғымдарды қалыптастыру;

2) өз отбасының мүшелерін атау білігін дамыту, туыстық өзара қатынастарды түсіну.

162. Жеке гигиена. Жуынуда, ауыз қуысын күтуде, сырт бейнесін күтуде әрекеттің бірізділігін айқындау білігн қалыптастыру.

163. Көшедегі мінез-құлық ережесі. Балаларды таныстыру:

1) «жол жүретін бөлік» ұғымымен таныстыру;

2) жаяу жүргінші мен көліктің қозғалысында сигналдардың мәнімен.

164. Ересектердің еңбегі:

1) балабақшадағы мейірбике мен кір жуушының еңбегі, олардың маңызы туралы білімді қалыптастыру;

2) еңбек бұйымдарын, жекеленген еңбек әрекеттерін тану және атау білігін үйрету.

165. Мінез-құлық және қарым-қатынас мәдениеті:

1) балабақшада мәдени-тұрмыстық мінез-құлық ережесі туралы түсініктерді кеңейту;

2) бет сызбасын қабылдау алгоритмін қалыптастыру;

3) мимикалық, ым-ишара және пантомимикалық қимылдарды қайта жаңғыртуға қатысатын бұлшық ет аппаратын дамыту.

166. Қабылдауға және қайта жаңғыртуға үйрету:

1) бет қимылы: қорқыныш;

2) ым-ишара: бұл мен, болмайды, үлкен, кішкентай;

3) пантомимикалық қимылдар: бетімді және қолымды жуамын, сорпа ішемін, қуыршақты ұйықтатамын, машина айдаймын, кітапты парақтаймын, сыбызғыда ойнаймын;

4) объектілі картинада кейіпкердің бет қимылының, ым-ишарасының, позасының маңызын түсіну білігін үйрету.

167. Күтілетін нәтижелер:

1) басқа заттардың арасынан өз заттарын сипаттамалық белгілері бойынша таниды;

2) өзінің сырт келбетінің бірқатар ерекшеліктері туралы түсініктері бар;

3) жуынуда, тістерін тазалауда, сырт бейнесін күтуде әрекеттің бірізділігін біледі;

4) бағдаршам сигналдарының мәнін түсінеді;

5) балабақшадағы ересектердің негізгі еңбек әрекеттерінің мазмұнын және маңызын түсінеді; еңбек қаруларын біледі және атайды;

6) мәдени-тұрмыстық мінез-құлықтың негізгі ережесін біледі;

7) объектілі картинадағы кейіпкердің бет қимылының, ым-ишарасының, позасының маңызын түсінеді;

8) қарапайым эмоцияларды, ым-ишараларды, позаларды қайта жаңғырта біледі.

4-тарау. Орта топ (4-5 жастағы балалар)

1-параграф. «Таным» білім беру саласы

168. «Таным» білім беру саласының базалық мазмұны арнайы түзеу оқу қызметінде жүзеге асырылады – көру арқылы қабылдау (көрмейтін балалармен - сипап-сезу және ұсақ моторика), кеңістікте бағдарлай білу.

169. Мақсаты – сенсорлы емес психикалық функциялардың дамуымен бірлікте, бұзылған көру мен сақталған анализаторлардың жүйелі өзара әрекеттестігі негізінде балалардың танымдық қабілеттерін түзету және дамыту.

170. Міндеттері:

1) заттардың маңызды белгілерін бақылау, салыстыру, ажырату біліктерін қалыптастыру негізінде танымдық тәжірибені байыту;

2) ұғымдарды қалыптастыру мақсатында білімді топтастыру, жіктеу және жалпылау тәсілдерін үйрету;

3) перцептивті әрекеттерді қалыптастыру негізі ретінде, заттық-практикалық іс-әрекетті дамыту;

4) кеңістіктік бағдарлау дағдыларын дамыту.

2 - параграф. 1 - жартыжылдық

171. Көру арқылы қабылдау қамтиды: көру-ізденістік іс-әрекет, сенсорлы эталондар (пішін, көлем, түс); заттар және заттық бейнелер, сюжеттік бейнелер, кеңістікті қабылдау, көру-моторлы координациялар, адам өміріндегі көру.

172. Көру-ізденістік іс-әрекеті. Қоршаған кеңістікте көру мотивтерін іздеуді жүзеге асыру және оларды көз қырында ұстап тұру білігін жетілдіру.

173. Сенсорлы эталондар. Дағдыларға бекіту:

1) геометриялық фигураларды (шеңбер, шаршы, үшбұрыш) және көлемді денелерді (куб, шар, цилиндр) ажырату және атау;

2) ұзындығы және биіктігі бойынша заттарды салыстыру;

3) ұзындық пен биіктіктің артуымен қоршаған кеңістікте негізні түстерді ажырату.

174. Балаларды таныстыру:

1) цилиндрмен;

2) «түстің реңкі» ұғымымен.

175. Біліктіліктерді үйрету:

1) тік және кері контраста жазық геометриялық фигуралардың силуэттік және контурлы бейнелерін қабылдау;

2) геометриялық фигуралар мен геометриялық денелердің өзара арақатынасын салыстыру;

3) ұзындық пен биіктіктің артуы мен азаюы ретімен, үш заттан қатар құру;

4) негізгі түстердің ашық және қою реңктерін ажырату;

5) шынайы заттардың түсімен негізгі түстерді және олардың реңктерін салыстыру;

6) тура және кері контраста негізгі түстердің реңктерін (2 реңктен) жинақтау.

176. Заттар мен заттық бейнелер. Дағдыларға бекіту:

1) заттарды және олардың бейнесін жоспар бойынша қарау;

2) әртүрлі ракурста затты және оның бейнесін тану (алдынан, артынан, қырынан);

3) силуэттік және контурлы бейнедегі заттарды тану.

177. Біліктерге үйрету:

1) күрделі кескіндегі заттың контурлы және силуэттік бейнесін қиылыстыру;

2) ортақ және айрықша белгілері бойынша затты және оның бейнесін салыстыру.

178. Сюжеттік бейнелер. Балаларды оқыту:

1) бір композициялық жоспары бар сюжеттік бейнені бірізді қабылдау;

2) сюжетті ашатын информативті белгілерді ажыратып көрсету білігі;

3) қарапайым логикалық өзара байланыстарды орнату білігі.

179. Кеңістікті қабылдау:

1) топта үш-бес заттан кеңістіктік қатынастарды анықтау білігін жетілдіру;

2) жабық және еркін кеңістікте (алыс-жақын, жоғары-төмен) өзінен екі-үш затқа дейін қашықтықты көру арқылы саралауға арналған жаттығу.

180. Көру-моторлы координациялар. Дағдыларды үйрету:

1) сызықтар жүйесіндегі сызықтарды қадағалау (әртүрлі түстегі 2-3 сызық);

2) әртүрлі бағыттарда тура сызықтармен нүктелерді біріктіру;

3) контур, трафарет бойынша қарапайым және күрделі кескіндегі суретті айналдырып белгілеу.

181. Адам өміріндегі көру. Балалардың көру мүмкіндіктері туралы ұғымдарды қалыптастыру.

182. Күтілетін нәтижелер:

1) ұсынылған жоспар бойынша объектілерді бірізді қарай біледі;

2) «түстің реңкі» ұғымының мәнін түсінеді;

3) тану, атау, әрекет ету деңгейінде сенсорлы эталондарды қолданады (салыстыру, жинақтау, топтастыру);

4) әртүрлі ракурста, силуэттік және контурлы бейнелеуде объектілерді таниды;

5) сюжетті түсінеді, оны тифлопедагогтың сұрақтары бойынша сипаттайды;

6) контур, трафарет бойынша қарапайым және күрделі кескіндегі суретті айналдырып қоршай біледі;

7) өзіндік көру мүмкіндіктері туралы түсініктері бар.

183. Сипап-сезу және ұсақ моторика қамтиды: объектілерді сипап-сезу арқылы зерттеуге қолдың дайындығы, сипап-сезу арқылы зерттеу тәсілдері, заттық-практикалық іс-әрекет, тифлографика.

184. Қолдың сипап-сезу арқылы зерттеуге дайындығы.

185. Қолдың құрылымы мен мүмкіндіктері туралы ұғымдарды дамыту.

186. Біліктерге үйрету:

1) бір қолдың алақанымен ортасынан басқа қолдың үлкен саусағының ұштарына дейін сылау тәсілімен, қолдың және басқа қолдың алақанының сыртқы жағымен шымшу тәсілімен қолдың өзіндік уқалауын (массаж) орындау;

2) бір қолымен екі шағын затты ұстап алу;

3) қолдың саусақтарының тіркесуінің алуан түрлі тәсілдерін орындау;

4) оң қолдың саусақтарын бір мезгілде және кезектестіре сол қолдың аттас саусақтарына тигізуді орындау.

187.Сипап-сезу арқылы зерттеу тәсілдері. Объектілерді сипап-сезу арқылы зерттеуде екі қолдың өзара әрекеттесу тәсілдерін бекіту.

188. Дағдыларға қалыптастыру:

1) сипап-сезудің көмегімен көлемді пішіндерді (шар, куб, цилиндр) және жазық геометриялық фигураларды (шеңбер, шаршы, үшбұрыш) ажырату;

2) қарапайым кескіндегі заттардың пішінін анықтау;

3) ұзындығы, биіктігі бойынша біртекті заттарды салыстыру;

4) жазықтықтықтағы заттардың қарама-қарсы және аралық сипап-сезу сипаттамаларын дененің алуан түрлі бөліктерімен ажырату (тегіс-қатпарлы-тікенекті; қатты-жұмсақ, мамық; құрғақ-ылғал-дымқыл), температураны (суық-жылы-ыстық), салмақты (жеңіл-ауыр).

189. Заттық-тәжірибелік іс-әрекет. біліктерге үйрету:

1) берілген жағдайларға сәйкес бір объектінің құрылысын салу (биік және төмен мұнаралар, ұзын және қысқа жолдар);

2) әртүрлі тәсілдермен конструктордың бөлшектерін бекіту;

3) жалпиған пішіндегі шеттерді жазу, қысу, жалпиту, жымқыру тәсілдерін қолданумен қарапайым пішіндегі заттарды илеу;

4) бірнеше дайын бөліктерден заттардың аппликациясын фланелеграфта құрастыру;

5) бұрыштары мен қырларын қиылыстырумен қағаз парағын бүктеу.

190. Тифлографика көрмейтін балаларды бедерлі суреттерді және олардың бейнесін тифлографикалық аспаптардың көмегімен оқуға үйретуді қамтиды.

191. Рельефті бейнелерді оқу:

1) «контур» ұғымын қалыптастыру;

2) контурды құрастыру тәсілдерімен таныстыру;

3) бағыттары, ұзындығы бойынша әртүрлі сызықтың түрлерімен (көлденең, тік, көлбеу) таныстыру;

4) әртүрлі жазықтықта әртүрлі тәсілдерімен орындалған, әртүрлі бағытта орналасқан сызықтарды үйрету;

5) әртүрлі жазықтықта әртүрлі тәсілдермен орындалған геометриялық фигуралардың рельефті бейнелерін (шеңбер, шаршы, үшбұрыш) оқуға үйрету.

192. Рельефті-графикалық іс-әрекет. Біліктерді бекіту:

1) геометриялық фигуралардың ішкі трафаретінде нүктелерді қадау;

2) трафарет бойынша көлденең және тік сызықтарды жүргізу.

193. Біліктіліктерді үйрету:

1) табиғи материалдың, таяқшаның көмегімен фигуралардың контурын құру;

2) трафарет бойынша геометриялық фигуралардың контурларын грифельмен ою.

194. Күтілетін нәтижелер:

1) қолдың саусақтарымен статикалық және динамикалық қимылдарды орындайды;

2) заттардың сипап-сезуші белгілерін, көлемнің пішінін ажыратудың сипап-сезу тәсілдерін біледі және қолдана алады;

3) жазықтықтың құрылымы, пішіні, көлемі бойынша заттарды салыстыруды және топтастыруды біледі;

4) бірізді ұсынылған нұсқау бойынша объектілерді сипап-сезу арқылы зерттеуді орындайды;

5) заттық-практикалық іс-әрекетте сипап-сезуді қолдана біледі;

6) бағыты бойынша және оларды бейнелеу тәсілдері бойынша рельефті сызықтардың түрлерін біледі;

7) әртүрлі тәсілмен орындалған, әртүрлі бағыттағы сызықтарды, геометриялық фигураларды (шаршы, тік төртбұрыш, үшбұрыш) оқиды;

8) табиғи материалдан, таяқшалардан геометриялық фигуралардың контурын құрай біледі;

9) трафарет бойынша көлденең және тік сызықтарды жүргізе біледі;

10) тифлопедагогпен бірлесіп, ішкі трафаретте фигуралардың контурларын оя алады.

195. Кеңістікте бағдарлау қамтиды: дененің сызбасында бағдарлау, өзіне қатысты және затқа қатысты бағдарлау, заттардың кеңістіктік белгілерінде бағдарлау, заттық-кеңістіктік қатынастарды модельдеу, қозғалыс техникасы, сақталған анализаторлардың көмегімен бағдарлау, түйық және еркін кеңістікте бағдарлау, микрожазықтықта бағдарлау, кеңістіктіктің сызбасында бағдарлау.

196. Дененің сызбасында бағдарлау. Өз денесінің жұптық-қарама-қарсы бағыттарын алдында тұрған баланың бағыттармен салыстыру білігін үйрету.

197. Өзіне қатысты және затқа қатысты бағдарлау:

1) өзіне қатысты қоршаған кеңістіктегі заттардың орналасуын анықтау білігін бекіту;

2) қашықтықты қадамдармен өлшеумен, қоршаған кеңістіктегі өзінен бастап 2 әртүрлі қашықтықтағы заттарға дейін арақашықтықты (жақын-алыс) анықтау қабіетін дамыту;

3) заттар арасындағы кеңістіктік қатынастарды анықтау білігін үйрету.

198. Заттардың кеңістіктік белгілерінде бағдарлау. Заттардың жұптық-қарама-қарсы қырларын анықтай алуды үйрету (алдыңы-артқы, жоғарғы-төменгі, оң-сол).

199. Заттық-кеңістіктік қатынастарды модельдеу. Жабық кеңістікті және заттар арасындағы кеңістіктік қатынастарды онда орналасқан қуыршақ жиһазының көмегімен модельдеуге үйрету.

200. Қозғалыс техникасы. Үлкен заттарды зерттеуде, баланың бойынан төмен немесе жоғары тұратын заттарды зерттеуде дұрыс позаны қабылдау білігін үйрету.

201. Қозғалу процесінде бағдарлау. Біліктерді қалыптастыру:

1) өзіндік қозғалыс барысында бағыттарды анықтау;

2) кедергілерді жеңумен қозғалу.

202. Сақталған анализаторлардың көмегімен бағдарлау.

203. Кеңістіктік бағдарлауда көрудің маңызы мен сақталған анализаторлар туралы ұғымдарды қалыптастыру.

204. Біліктерді жетілдіру:

1) әртүрлі нұсқада көрсетілген белгілер бойынша қоршаған заттарды көрудің көмегімен ажырату (әртүрлі көлемдегі, пішіндегі және түстегі біртекті заттар);

2) қоршаған кеңістіктің дыбыстарын ажырату (адамның дауысы, әрекеті, табиғат дыбыстары), жабық және еркін кеңістікте дыбыстың қозғалмайтын және ауыспалы көзін жинақтау;

3) сақталған анализаторлардың көмегімен алынатын ақпаратты бағдарлау процесінде қолдану білігін жетілдіру.

205. Біліктерді қалыптастыру:

1) бөлмедегі еден төсемінің сипатын аяқтың табандарымен ажырату, нақты белгілерді бөлмелермен салыстыру;

2) серуенге арналған аумақта төсемді аяқтың табандарымен ажырату (асфальт, құм, шөп, жер, қар);

3) тұрмыста кездесетін иістерді иіс сезудің көмегімен анықтау.

206. Жабық және еркін кеңістікте бағдарлау:

1) балабақшаның бөлмелерінде және аумағында практикалық бағдарлау негізінде балалардың кеңістіктік ұғымдарын дамыту;

2) қозғалу жолдары туралы әңгімелеу білігін үйрету.

207. Микрожазықтыққа бағытталу:

1) микрожазықтықтың бағыттарын (қырлары, ортасы, бұрышы) және заттың микрожазықтықта кеңістіктік орналасуын анықтау білігін дамыту;

2) микрожазықтықтың аталған бағыттарында заттарды орналастыру білігін үйрету.

208. Кеңістіктің сызбасы бойынша бағытталу:

1) заттардың қарапайым сызбалы, шартты белгілері туралы ұғымдарды қалыптастыру;

2) заттарды олардың шартты белгілерімен салыстыру білігін үйрету;

3) кеңістіктің қарапайым сызбасы туралы түсініктерді қалыптастыру (үстел, орындық – жоғарыдан қараған түрі).

209. Күтілетін нәтижелер:

1) заттар арасындағы кеңістіктік қатынастарды анықтайды;

2) қуыршақ жиһазындағы заттардың көмегімен онда орналасқан заттар арасындағы кеңістіктік қатынастарды және Жабық кеңістікті модельдеу дағдылары бар;

3) кеңістіктік терминдерді түсінеді және қолданады;

4) қоршаған заттардың белгілерін сақталған анализаторлардың көмегімен ажыратады, оларды бағдар ретінде пайдаланады;

5) тифлопедагогтың сұрақтары бойынша қозғалу жолдары туралы әңгімелейді;

6) микрожазықтықтың бағыттарын және микрожазықтықта заттың кеңістіктік орналасуын анықтайды;

7) заттарды олардың шартты белгілерімен салыстыра біледі.

3 - параграф. 2 - жартыжылдық

210. Көру арқылы қабылдау қамтиды: көру-ізденістік іс-әрекет, сенсорлы эталондар (пішіні, көлем, түс), заттар және заттық бейнелер, сюжеттік бейнелер, кеңістікті қабылдау, көру-моторлы координациялар, адам өміріндегі көру.

211. Көру-ізденістік іс-әрекет. Қозғалатын көру мотивін табу және көз қырында ұстау білігін қалыптастыру.

212. Сенсорлы эталондар. Балаларды үйрету:

1) күрделенген жағдайда жазық геометриялық фигуралардың (шеңбер, шаршы, үшбұрыш) контурлы бейнесін тану білігі (контурды жабу);

2) әртүрлі кеңістіктік қалыпта ұсынылған геометриялық фигуралар мен денелерді жинақтау білігі;

3) ені, тығыздығы бойынша біртекті заттарды салыстыру және топтастыру білігі;

4) негізгі түстердің 3 реңкін ажырату;

5) негізгі түстердің реңктері бойынша заттарды топтастыру;

6) ахроматикалық түстермен (қара, ақ), қоңыр түс, сары жасыл түстерді ажырату және атау;

7) қоңыр-қызыл, қоңыр-қызғылт сары, қоңыр-қара түстерді саралау;

8) 2-3 түстің арасынан қоңыр түсті оқшаулау;

9) Жабық және еркін кеңістіктегі заттардың түсімен қоңыр және қызғылт-сары түстің эталондарын салыстыру.

213. Заттар және заттық бейнелер. Біліктіліктерді үйрету:

1) күрделенген жағдайда заттардың бейнелерін тану (контурды жабу, түстіліктің болмауы);

2) қозғалатын заттарды ажырату және тану;

3) берілген белгілері бойынша заттарды жалпылау және жіктеу.

214. Сюжеттік бейнелер:

1) бір композициялық жоспары бар сюжеттік бейнені бірізді қабылдау білігін бекіту;

2) информативті белгілерді ажырату негізінде себепті-салдарлы байланыстар мен қатынастарды орнату білігін дамыту;

3) мазмұны бойынша екі сюжеттік картинаны салыстыру білігін үйрету.

215. Кеңістікті қабылдау. Жабық және еркін кеңістікте объектілердің қашықтығын, өзара орналасуын анықтауға арналған жаттығу .

216. Көру-моторлы координациялар:

1) сызықтар жүйесінде сызықтарды қадағалау білігін дамыту (бірдей және әртүрлі түстегі 2-4 сызықтар);

2) қарапайым кескіндегі заттардың бейнесін қою сызықпен сызуды орындау білігін үйрету.

217. Адам өміріндегі көру. Көруді сақтау ережелері туралы ұғымдарды қалыптастыру.

218. Күтілетін нәтижелер:

1) ахроматикалық (қара, ақ) және хроматикалық (қызыл, сары, жасыл, қызғылт-сары, көк, қоңыр) түстерді, негізгі түстердің реңктерін ажыратады және атайды; геометриялық фигуралардың және көлемді денелердің пішінін ажыратады және атайды;

2) «ені», «тығыздығы» ұғымдары туралы түсініктері бар;

3) берілген сенсорлы белгісі бойынша салыстыру, жинақтау, топтастыру барысында объектілердің тәуелділігін орната біледі;

4) күрделенген жағдайларда (контурды жабу, түстіліктің болмауы) объектілердің бейнесін таниды;

5) затты белгілі топқа жатқызады, жалпылаушы ұғымдарды қолданады;

6) информативті белгілерді ажырату негізінде сюжеттік картинадағы логикалық өзара байланыстарды орнатады;

7) кеңістікте объектілердің қашықтығын, өзара орналасуын анықтайды;

8) сызықтар жүйесіндегі сызықтарды қадағалау, қою сызықпен белгілеу дағдылары бар;

9) көруді сақтаудың қарапайым ережесі туралы түсініктері бар.

219. Сипап-сезу және ұсақ моторика қамтиды: объектілерді сипап-сезу арқылы зерттеуге қолдың дайындығы, сипап-сезу арқылы зерттеу тәсілдері, заттық-практикалық іс-әрекет, тифлографика.

220. Қолдың сипап-сзеу арқылы зерттеуге дайындығы. Біліктерді үйрету:

1) саусақтың ұшынан алақанға қарай бағытта саусақтардың жастықшасын сылау тәсілімен қолды өзіндік уқалауды (массаж) орындау;

2) бір-біріне сыртқы жағымен сығылған алақанның қалпында екі қолдың саусақтарын қиылыстыру;

3) үлкен саусақпен саусақтардың жастықшаларын кезектесіп жеке-дара жанасуды, саусақтарды үлкен саусаққа кезектесіп біріктіруді орындау;

4) бір статикалық позаны басқа позаға өтуді орындау.

221. Сипап-сезу арқылы зерттеу тәсілдері. Дағдыларды дамыту:

1) материалдарды ажырату (қағаз, ағаш, шыны, пластмасса, металл, мата), әртүрлі материалдардан жасалған заттардың бетін анықтау;

2) жазықтықтың түйсінуші белгісі, көлемнің белгіленген параметрі, пішіннің белгісі бойынша заттарды топтастыру.

222. Біліктіліктерді үйрету:

1) кескіні қарапайым пішінді қамтитын заттың бөлшектерінің пішінін анықтау;

2) ұзындығы, биіктігінің артуы мен азаюы ретімен үш заттан қатар құру;

3) шынайы жағдайда бағдарлау процесінде түйсінуді қолдану (қабырғаның фактурасы, едендік төсемнің сипаты).

223. Заттық-практикалық іс-әрекет. Біліктерді жетілдіру:

1) әртүрлі тәсілдермен конструктордың бөлшектерін біріктіру және бекіту;

2) әртүрлі бағыттарда сызықтарды фишкалармен салу;

3) магниттік тақтада таяқшалардан геометриялық фигураларды құрастыру;

4) тесіктердің санын бірте-бірте арттырумен бау жіпті қиылыстырусыз жоғарыдан төмен қарай байлауды орындау;

5) жазық баспалы кітаптың басынан аяғына дейін және кері ретте әрбір бетін түсіру тәсілімен қалыңдығы әртүрлі материалдан жазық баспалы кітаптың беттерін парақтау.

224. Балаларды үйрету:

1) 2 бөліктен құралатын заттарды илеу;

2) қарапайым пішіндегі рельефті сурет салуға арналған ермексаздан жасалған дайын бөлшектерді іріктеу, ермексазды рельефтің контуры шегінде жағу білігі;

3) бүктелген сызықты бүгу және жазу тәсілімен қағаздан қарапайым ұсақ бұйымдарды орындау білігі (ашықхаттар, альбом).

225. Тифлографика көрмейтін балаларды бедерлі суреттерді және олардың бейнесін тифлографикалық аспаптардың көмегімен оқуға үйретуді қамтиды.

226. Рельефті бейнені оқу:

1) әртүрлі жазықтықта әртүрлі тәсілдермен орындалған геометриялық фигуралардың (шеңбер, шаршы, үшбұрыш) рельефті бейнесін оқу білігін жетілдіру;

2) пішіні бойынша сызықтардың түрлерімен таныстыру (тура, толқын тәрізді, сынық);

3) әртүрлі жазықтықта әртүрлі тәсілдермен орындалған әртүрлі сызықтарды оқуға үйрету; сызықтардан қарапайым суреттерді; геометриялық пішіні бар заттардың суреттерін оқуға үйрету;

4) қарапайым рельефті бейнелерді шынайы объектілермен (модель) салыстыру білігін үйрету.

227. Рельефті-графикалық іс-әрекет:

1) трафарет бойынша геометриялық фигуралардың контурын грифельмен тесу білігін бекіту;

2) трафарет, тіректі нүктелер бойынша әртүрлі сызықтардың жүргізу;

3) трафарет бойынша геометриялық фигураларды айналдырып белгілеу (пленкадағы қаламмен).

228. Күтілетін нәтижелер:

1) қолдың білезігімен және саусақтармен алуан түрлі қимылдарды орындай алады;

2) сипау, ұрғылау, сылау, шымшу тәсілдерімен қолды өзіндік уқалауды (массаж) орындай алады;

3) тану, атау, әрекет ету деңгейінде түйсінуші сенсорлы эталондарды қолданады;

4) 2 қарапайым пішіннен құралған заттың пішінін талдайды;

5) үлгі және нұсқау бойынша жалпы көлем, ұзындық, биіктіктің артуы мен азаюы ретімен үш заттан қатар құра алады;

6) заттық-практикалық іс-әрекетте сипап-сезу түйсіктерін қолдану дағдылары бар;

7) формасы бойынша рельефті сызықтардың түрлерін біледі;

8) сызықты берілген нүктеден тыс сипап-сезу арқылы қадағалау дағдысы бар;

9) қарапайым барельефтер мен аппликациялық бейнелерді шынайы объектілермен салыстырады;

10) трафарет бойынша әртүрлі рельефті сызықтарды жүргізу дағдысы бар;

11) тифлопедагогпен бірлесіп ішкі трафаретте фигуралардың контурын қаламмен айналдырып белгілейді.

229. Кеңістікте бағдарлау қамтиды: дененің сызбасында бағдарлау, өзіне қатысты және затқа қатысты бағдарлау, заттық-кеңістіктік қатынастарды модельдеу, қозғалыс техникасы, қозғалыс барысында бағдарлау, сақталған анализаторлардың көмегімен бағдарлау, Жабық және еркін кеңістікте бағдарлау, микрожазықтықты бағдарлау, кеңістіктің сызбасында бағдарлау.

230. Дененің сызбасында бағдарлау. Өз денесінің және алдында тұрған баланың кеңістіктік бағыттарын арақатынаста ұстау білігін дамыту.

231. Өзіне қатысты және затқа қатысты бағдарлау:

1) үлгі және нұсқау бойынша өзіне және затқа қатысты кеңістікте бағдарлаумен байланысты практикалық әрекеттерді орындау білігін жетілдіру;

2) бір кеңістіктік бағытта орналасқан өзінен 3 затқа дейін қашықтықты (жақын-алыс) көру арқылы саралауды дамыту;

3) көру мен естудің көмегі арқылы, өзіне қатысты қозғалатын заттардың бағыттарын анықтау білігін қалыптастыру.

232. Заттық - кеңістіктік қатынастарды модельдеу. Құрылыс конструкторының бөлшектерінің көмегімен заттар арасындағы кеңістіктік қатынастарды және жабық кеңістікті модельдеуге үйрету.

233. Қозғалыс техникасы. Кедергілерді табу және жеңудегі дұрыс позаны сақтауға үйрету.

234. Қозғалыс барысында бағдарлау. Берілген қарқында әртүрлі бағыттарда қозғалу дағдыларын қалыптастыру (жылдам, баяу).

235. Сақталған анализаторлардың көмегімен бағытталу.

236. Біліктіліктерді жетілдіру:

1) сипап-сезудің көмегімен әртүрлі жазықтықтарды тану (алақанмен, қол саусақтарымен, аяқтың табандарымен);

2) қоршаған кеңістіктің дыбыстарын ажырату.

237. Дағдыларды қалыптастыру:

1) тұрмыстық иістерді олардың қайнар көздерімен салыстыру;

2) кеңістіктегі иістің қайнар көзінің бағытын оқшаулау;

3) практикалық бағдарлауда көру, сипап-сезу, иіс сезу, дыбыстық алуан түрлі бағдарларды қолдану.

238. Жабық және еркін кеңістікте бағдарлау:

1) полисенсорлы қабылдау негізінде бағдарлау дағдыларын жетілдіру (бөлмелердің кеңістігін толтыратын балабақшаның әртүрлі бөлмелері мен заттарының; дәліздер, баспалдақтар, шығатын есіктер; серуенге арналған аумақтар, спорттық аймақ);

2) қозғалу жолдары туралы әңгімелеу білігін дамыту.

239. Микрожазықтықта бағытталу. Микрожазықтықтың аталған бағыттарында және бір-біріне қатысты белгілі қалыпта заттарды орналастыру білігін үйрету (қатар, астында, үстінде, арасында, жанында).

240. Кеңістіктің сызбасында бағдарлау:

1) кеңістіктің қарапайым сызбасы туралы ұғымдарды дамыту;

2) сызбада көрсетілген белгі бойынша шынайы кеңістікте заттарды орналастыру білігін үйрету.

241. Күтілетін нәтижелер:

1) өз денесінің жұптық-қарама-қарсы бағыттарын алдында тұрған баланың бағыттарымен салыстыра алады;

2) өзіне және затқа қатысты кеңістікте бағдарлаумен байланысты практикалық әрекеттерді орындайды;

3) орын алмастырушы заттардың көмегімен заттар арасындағы кеңістіктік қатынастарды және Жабық кеңістікті модельдеу дағдылары бар;

4) әртүрлі бағдарларды қолданумен бағдарлау дағдылары бар;

5) балабақшаның әртүрлі бөлмелерінің және серуенге арналған аумақтың, таныс кеңістікті толтыратын заттардың орналасуын біледі;

6) микрожазықтықтың аталған бағыттарында және бір-біріне қатысты заттардың белгілі қалыпта орналастыру дағдылары бар;

7) кеңістіктің қарапайым сызбасы туралы түсініктері бар;

8) сызбада көрсетілген белгі бойынша шынайы кеңістікте заттарды орналастыра біледі.

4 - параграф. «Әлеумет» білім беру саласы

242. «Әлеумет» білім беру саласының базалық мазмұны арнайы түзеу оқу қызметінде жүзеге асырылады – әлеуметтік-тұрмыстық бағдарлай білу.

243. Мақсаты – жақын тұрмыстық және әлеуметтік ортада балалардың өзбетінділігін қамтамасыз ететін біліктер мен дағдыларды қалыптастыру.

244. Міндеттері:

1) тұрмыстық іс-әрекетте өзбетінділікке үйрету;

2) ересектердің еңбегі және оның маңызы туралы түсініктерін дамыту;

3) жақын әлеуметтік ортада ересектермен және қатарластармен өзара қатынастарды орнату ережесі туралы ұғымдарды дамыту;

4) коммуникативті іс-әрекеттің вербальды және вербальды емес тәсілдерін жетілдіру.

5 - параграф. 1 - жартыжылдық

245. Әлеуметтік-тұрмыстық бағдарлау қамтиды: заттық әлем, өзі туралы ұғымдары, жеке гигиена, көшедегі мінез-құлық ережесі, қоғамдық-тұрмыстық мекемелер, ересектердің еңбегі, мінез-құлық және қарым-қатынас мәдениеті.

246. Заттық әлем:

1) көру және сақталған анализаторлардың көмегімен заттардың қасиеттері мен белгілерін ажыратуға арналған жаттығу;

2) жалпылаушы ұғымдар шеңберін кеңейту.

247. Біліктерді үйрету:

1) заттардың бөлшектерін ажырату және атау;

2) түрлері жақын заттарды салыстыру;

3) пішіні, түсі, материалы, қызметі бойынша заттарды топтастыру.

248. Бала және қоршаған адамдар. Ұғымдарды дамыту:

1) өз денесінің негізгі бөліктері мен мүшелерінің функциялары туралы;

2) өз сырт бейнесінің жеке-дара ерекшеліктері туралы.

249. Ұғымдарды қалыптастыру:

1) адамдардың жасы бойынша айырмашылықтары туралы;

2) әртүрлі жастағы балалардың сырт бейнесінің, киімінің, мінез-құлқының сипаттамалық ерекшеліктері туралы.

250. Жеке гигиена. Ұғымдарды қалыптастыру:

1) гигиена ережелерін сақтау мен өз ағзасының жай-күйінің арасындағы өзара байланыс туралы;

2) пайдалы және зиянды әдеттер туралы.

251. Көшедегі мінез-құлық ережесі:

1) «көлік жүретін жол» ұғымын бекіту;

2) көшеден өту ережесімен таныстыру.

252. Қоғамдық-тұрмыстық мекемелер. Балаларды таныстыру:

1) адамның әлеуметтік-тұрмыстық іс-әрекетінің салаларымен;

2) дүкенде, емханадағы мінез-құлық ережелерімен;

3) мекеме қызметкерлеріне сұрақтармен, өтініштермен, рақмет айтумен қаратылған сөз түрлерімен.

253. Ересектердің еңбегі. Кәсіптер туралы еңбектің нәтижелерінің мазмұны мен мәні туралы білімді қалыптастыру.

254. Мінез-құлық және қарым-қатынас мәдениеті:

1) алуан түрлі әлеуметтік-тұрмыстық жағдайларда балаларды ересектермен және қатарластармен өзара әрекетке түсу білігін үйрету;

2) адам беті мен денесінің сызбасын қабылдау алгоритмін қалыптастыру;

3) адамдардың эмоционалды күйлері (қуаныш, мұң, бірқалыпты күй, қорқыныш) және оларды бет қимылы, ым-ишара, позалар арқылы көрсету тәсілдері туралы ұғымдарды бекіту;

4) адамның эмоционалды күйімен және осы күйді туындататын себептің арасындағы байланысты орнату білігін үйрету.

255. Қабылдауға және қайта жаңғыртуға үйрету:

1) мимика: таңғалу;

2) ым-ишара (ал, басқа жоқ, білмеймін, бермеймін, бұл менікі, төмен, жоғары, ұзын, қысқа);

3) пантомимикалық қимылдар (ішім ауырады, ұйқым келді, сыпырып жатырмын, шаң сүртемін).

256. Күтілетін нәтижелер:

1) түрлері жақын заттарды ажыратады және атайды;

2) пішіні, түсі, материалы, қызметі бойынша заттарды топтастыра біледі;

3) адамдардың жасы бойынша айырмашылығын түсінеді;

4) пайдалы және зиянды әдеттер туралы ұғымдары бар;

5) сатушының, дәрігердің еңбегінің мазмұны мен бағыттылығы туралы ұғымдары бар;

6) қоршаған адамдармен мәдени өзара әрекеттесу формаларын біледі;

7) адамның беті мен денесінің сызбасында бағдарлай алады;

8) адамның эмоционалды күйлерін мимика, ым-ишара, позалар арқылы көрсету тәсілдерін біледі және қайта жаңғыртады;

9) адамның эмоционалды күйлері мен осы күйді туындататын себептің арасындағы өзара байланысты түсінеді.

6 - параграф. 2 - жартыжылдық

260. Әлеуметтік-тұрмыстық бағдарлау қамтиды: заттық әлем, өзі туралы ұғымдары, жеке гигиена, көшедегі мінез-құлық ережесі, қоғамдық-тұрмыстық мекемелер, ересектердің еңбегі, мінез-құлық және қарым-қатынас мәдениеті.

261. Заттық әлем:

1) заттың қызметі мен оның құрылымы, жасалған материал арасындағы өзара байланыс туралы ұғымдарды қалыптастыру;

2) іс-әрекетті жүзеге асыруға арналған заттардың сапасы, қасиеттері, қызметіне сәйкес таңдау білігін үйрету.

262. Бала және қоршаған адамдар. Ұғымдарды дамыту:

1) өз туралы;

2) өз отбасы туралы;

3) балалардың жеке-дара сенсорлы мүмкіндіктері туралы.

263. Жеке гигиена. Таныстыру:

1) көз гигиенасының ережесімен;

2) сырт бейнесін өзіндік бақылау тәсілдерімен.

264. Көшедегі мінез-құлық ережесі:

1) көшеден өту ережесін бекіту;

2) жолаушылар көлігінің аялдамасында мінез-құлық ережесімен таныстыру.

265. Қоғамдық-тұрмыстық мекемелер:

1) дүкендердің алуан түрлері туралы ұғымдарды дамыту;

2) шаштараз туралы ұғымдарды қалыптастыр.

266. Ересектердің еңбегі. Шаштараз кәсібі, еңбек нәтижесінің мазмұны мен маңызы туралы ұғымдарды қалыптастыру.

267. Мінез-құлық және қарым-қатынас мәдениеті:

1) қоғамдық орындарда мінез-құлық ережесімен таныстыру;

2) балаларға нақты әрекеттерге өзіндік қатынасын көрсету білігін үйрету;

3) адам денесі мен бетінің сызбасын қабылдау алгоритмін бекіту.

268. Қабылдау мен қайта жаңғыртуға үйрету:

1) бет қимылы: ашушаңдық;

2) ым-ишара: маған кел, біреуге ұрсу, есік қағу, біраз;

3) пантомимикалық қимылдар: тіс тазалаймын, ыдыс жуамын, шаршадым, суық;

4) сюжеттік бейнелеуде кейіпкерлердің бет қимылы, ым-ишарасы, позаларының маңызын анықтау білігін үйрету.

269. Күтілетін нәтижелер:

1) заттың қызметі мен оның құрылымы, жасалған материалы арасындағы өзара байланысты түсінеді;

2) өз отбасының құрамын біледі, отбасындағы туыстық қатынастарды түсінеді;

3) көз гигиенасын жүзеге асыру тәсілдерін біледі;

4) көшеден өту ережесін біледі;

5) бірқатар қоғамдық-тұрмыстық мекемелер туралы түсініктері бар (дүкен, емхана, шаштараз);

6) қоғамдық орында мінез-құлық ережесі туралы түсініктері бар;

7) орындалатын әрекетті позасы бойынша таниды;

8) сюжеттік бейнедегі кейіпкерлердің эмоционалды күйлерінің көрінісін түсінеді.

5 - тарау. Ересектер тобы (5 - 6 жастағы балалар)

1 - параграф. «Таным» білім беру саласы

270. «Таным» білім беру саласының мазмұны арнайы коррекциялық оқу іс-әрекетінде жүзеге асырылады – көру арқылы қабылдау (көрмейтін балалармен - түйсіну және ұсақ моторика), кеңістікте бағдарлау.

271. Мақсаты – полисенсорлы негізде қабылдаудың коррекциялық-компенсаторлық тәсілдерін дамыту, оларды балалардың өзіндік танымдық іс-әрекетінде қолдану үшін жағдай құру.

272. Міндеттері:

1) қоршаған әлемнің объектілеріне зерттеу тұғырын қалыптастыру;

2) алгоритмизация негізінде мақсатты бағытталған полисенсорлы қабылдау арқылы қоршаған кеңістіктің объектілері туралы ұғымдарды дамыту;

3) кеңістік және онда орналасқан объектілер туралы алынған полисенсорлы ақпаратты практикалық іс-әрекетте қолдануға үйрету;

4) ойлау операцияларын дамыту (анализ, синтез, салыстыру, жалпылау, жіктеу).

2 - параграф. 1 - жартыжылдық

273. Көру арқылы қабылдау қамтиды: көру-ізденістік іс-әрекеті, сенсорлы эталондар (пішіні, көлем, түс), заттар мен заттық бейнелер, сюжеттік бейнелер, кеңістікті қабылдау, көру-моторлы координациялар, адам өміріндегі көру.

274. Көру-ізденістік іс-әрекеті. Қозғалатын көру мотивін іздеуді және көз қырында ұстауды жүзеге асыру білігін дамыту.

275. Сенсорлы эталондар. Біліктіліктерді жетілдіру:

1) көлемі бойынша айырмашылықты бірте-бірте азайтумен ұзындығы, биіктігі, ені, тығыздығы бойынша заттарды салыстыру;

2) бірдей орналасқан көпшілік заттардан көлемнің берілген параметрі бойынша заттарды жинақтап шектеу;

3) көпшіліктен көлемнің берілген параметрі бойынша бірдей заттарды таңдау;

4) ұзындығы, биіктігі, ені, тығыздығы бойынша артуы мен азаюы ретімен үш-бес заттан қатар құру;

5) түрлі-түсті объектілер арасындағы қашықтықты және қабылдау өрісін арттыруда, негізгі түстің 3 реңкін ажырату.

276. Тік төртбұрышты шаршымен салыстыру негізінде, сопақшаны шеңбермен салыстыру негізінде таныстыру. Геометриялық фигураларды (шеңбер, шаршы, үшбұрыш, тік төртбұрыш, сопақша) және көлемді денелерді (шар, куб, цилиндр) ажырату және атау білігіне арнаған жаттығу.

277. Біліктерге үйрету:

1) көпшілік шаршыдан силуэттік және контурлы бейнелеуде тік төртбұрышты шектеу;

2) көпшілік шеңберден силуэттік және контурлы бейнелеуде сопақшаны шектеу;

3) заттарға дейін қашықтықты бірте-бірте арттырумен көлемнің берілген параметрі бойынша үлкен кеңістіктің 2 біртекті объектілерін салыстыру;

4) сұр, көгілдір, күлгін түстерді ажырату және атау;

5) көгілдір-көк, көгілдір-ақ, көгілдір-сұр, күлгін-қара, күлгін-көк түстерді саралау;

6) көгілдір түсті көк-күлгін және сұр-ақ түстерден бөліп шығару; сұр түсті ақ-көгілдір түстен, күлгін түсті қызыл-көк және қара-көк түстерден бөліп шығару;

7) сұр, көгілдір, күлгін түстердің эталондарын қоршаған заттардың түстерімен салыстыру;

8) түстің қанықтылығын көбейту және азайту ретімен түрлі-түсті қатар құру (негізгі түстердің 3 градациясы);

9) қоңыр, күлгін, қызғылт-сары, көгілдір, сұр түстердің ашық және қою реңктерін ажырату;

10) қоңыр, күлгін, қызғылт-сары, көгілдір, сұр түстердің реңктерін жинақтау (2 реңктен).

278. Заттар және заттық бейнелер. Біліктіліктерді үйрету:

1) жоспар-алгоритм бойынша қабылдау объектісін қарау және сипаттау;

2) күрделі кескіндегі заттардың шынайы, силуэттік және контурлы бейнелерімен салыстыру;

3) әртүрлі ракурста заттарды тану (алдынан, артынан, жанынан, жоғарыдан, төменнен);

4) қозғалатын объектілерді тану;

5) күрделі кескіндегі затты және оның бейнесін салыстыру.

279. Сюжеттік бейнелер:

1) екі композициялық жоспары бар сюжеттік бейнені бірізді қабылдау дағдыларын қалыптастыру;

2) сюжетті ашатын информативті белгілер туралы білімді дамыту.

280. Кеңістікті қабылдау:

1) кеңістік тереңдігінің бейнелеуші белгілері туралы ұғымдарды қалыптастыру, қашықтықта орналасқан заттардың көлемін өзгерту; бір объектіні екіншісімен жабу;

2) баланың өзінен бір бағытта орналасқан үш-бес затқа дейін қашықтықты көру арқылы саралауға арналған жаттығу.

281. Көру-моторлы координациялар:

1) контур бойынша бейнелерді айналдырып белгілеу, сызықпен штрихтау дағдыларын жетілдіру;

2) үлгі бойынша графикалық тапсырмаларды орындау.

282. Адам өміріндегі көру. Балалардың көру мүмкіндіктері, көруді сақтау ережесі туралы ұғымдарды дамыту.

283. Күтілетін нәтижелер:

1) геометриялық фигураларды және көлемді денелерді, олардың түстері мен реңктерін, көлемін біледі;

2) біртипті белгілерді саралайды;

3) шынайы заттардың пішінін, түсін, көлемін талдайды;

4) сенсорлы эталондармен әрекет етеді (арақатынасын белгілейді, жинақтайды, жүйелейді);

5) объектіні сызба-алгоритмге сүйеніп қарастырады және сипаттайды;

6) әртүрлі ракурстағы заттарды таниды;

7) сюжетті түсінеді, информативті белгілерді табады;

8) кеңістіктің тереңдігінің бірқатар бейнелеуші белгілері туралы түсініктері бар;

9) үлгі бойынша графикалық тапсырмаларды орындайды.

284. Сипап-сезу және ұсақ моторика қамтиды: объектілерді сипап-сезу арқылы зерттеуге қолдың дайындығы, сипап-сезу арқылы зерттеу тәсілдері, заттық-практикалық іс-әрекет, тифлографика.

285. Объектілерді сипап-сезу арқылы зерттеуге қолдың дайындығы. Дағдыларға үйрету:

1) алақандар мен саусақтарды шиыршық тәрізді сылау тәсілімен қолды өзіндік уқалауды (массаж) орындау;

2) екі қолдың саусақтарымен бір мезгілде әртипті қимылдарды орындау;

3) әртүрлі бағыттарда қолдың білезігімен толқын тәрізді қимылдарды орындау.

286. Сипап-сезу арқылы зерттеу тәсілдері.

287. Сопақшамен, тік төртбұрышпен таныстыру.

288. Біліктерді жетілдіру:

1) сипап-сезу тәсілі арқылы геометриялық фигураларды (шеңбер, шаршы, үшбұрыш, сопақша, тік төртбұрыш) және көлемді денелерді (шар, куб, цилиндр) ажырату және атау;

2) кескіні бірнеше қарапайым формаларды қамтитын заттың бөлшектерінің пішінін анықтау;

3) заттардың сипап-сезу белгілері мен қасиеттерін қолмен сипау, ысқылау, ұрғылау, қысу, мыжғылау, қолмен өлшеу тәсілдерімен ажырату;

4) заттардың жазықтығының, температурасының, салмағының қарама-қарсы және аралық сипап-сезу сипаттамаларын дененің әртүрлі бөліктерімен ажырату;

5) заттардың жазықтығының, температурасының, салмағының сипап-сезу белгілері бойынша заттарды топтастыру.

289. Біліктерді үйрету:

1) алгоритм бойынша заттарды сипап-сезу арқылы зерттеуді орындау;

2) ені, қалыңдығы бойынша біртекті заттарды салыстыру;

3) ені, қалыңдығының артуы және азаюы ретімен үш заттан қатар құру.

290. Заттық-практикалық іс-әрекет. Біліктіліктерді үйрету:

1) берілген жағдайларға сәйкес жекеленген заттарды конструктордың бөлшектерінен жинау;

2) күрделі пішіндегі рельефті сурет салу үшін ермексаздан дайын бөлшектерді іріктеу, ермексазды рельефтің контуры аясында жағу;

3) геометриялық фигуралардан қарапайым өрнектерді фланелеграфта құрастыру;

4) магниттік тақтада таяқшалардан қарапайым өрнектерді құрастыру;

5) қырлары мен бұрыштарын қиылыстырумен қағазды ортасы және диагоналі бойынша бүктеу;

6) түйіндерді байлау және шешу;

7) ілгектердің алуан түрлерімен әрекет етуді орындау.

291. Тифлографика. Рельефті бейнені оқу. Оқу біліктерін жетілдіру:

1) әртүрлі жазықтықта әртүрлі тәсілдермен орындалған пішіні, ұзындығы, ені бойынша әртүрлі рельефті сызықтар;

2) сызықтардан орындалған суреттер;

3) әртүрлі көлемдегі және әртүрлі кеңістіктік қалыптағы геометриялық фигуралардың рельефті бейнелері (шеңбер, сопақша, үшбұрыш, шаршы, тік төртбұрыш);

4) геометриялық фигурасы бар заттардың суреттері;

5) бір жазықтықта 1 мм қашықтықта орналасқан екі, үш нүктелерден құрылған комбинациялар.

292. Рельефті-графикалық іс-әрекет. Біліктерді бекіту:

1) приборды жұмысқа дайындау;

2) трафарет, тіректі нүктелер бойынша әртүрлі сызықтарды жүргізу;

3) трафарет бойынша геометриялық фигуралардың контурын қаламмен қоршау және грифельмен тесу;

4) табиғи материалдан, таяқшалардан жайпақ заттардың контурын құру.

293. Біліктерді үйрету:

1) тіректі аппликацияны қолданып заттардың суретін аяқтау;

2) тіректі нүктелер бойынша бұрышты пішіндегі геометриялық фигуралардың суретін салу.

294. Күтілетін нәтижелер:

1) бірізді әрекеттер алгоритміне негізделген объектілерді сипап-сезу арқылы зерттеу дағдылары бар;

2) сипап-сезу арқылы заттардың жазықтығының пішінін, көлемін, сипаттамасын анықтайды;

3) жазықтықтың пішіні, көлемі, қасиеттері бойынша заттарды салыстыра, топтастыра алады;

4) іс-әрекеттің алуан түрлерінде сипап-сезу ақпаратын қолданады;

5) нұсқау бойынша жетекші және бақылаушы қолды ажырату арқылы рельефті суретті зерттейді;

6) рельефті сызықтарды оқиды, оларды пішіні, ұзындығы, ені, орындау тәсілі бойынша саралайды; сызықтардан күрделі емес суреттерді оқиды;

7) орындалу тәсілі, көлемі және әртүрлі кеңістіктік қалыптағы алуан түрлі геометриялық фигураларды оқиды;

8) табиғи материалдан, таяқшалардан жалпақ заттардың контурын құруды біледі;

9) әртүрлі сызықтардың суретін сала алады, трафарет, тіректі нүктелер бойынша геометриялық фигуралардың суретін сала біледі;

10) педагогтың көмегімен тіректі аппликация бойынша заттың суретін салып аяқтайды.

295. Кеңістікте бағдарлау қамтиды: дененің сызбасында бағдарлау, өзіне және затқа қатысты бағдарлау, заттық-кеңістіктік қатынастарды модельдеу, қозғалыс барысында бағдарлау, сақталған анализаторлардың көмегімен бағдарлау, Жабық және еркін кеңістікте бағдарлау, микрожазықтықта бағдарлау, кеңістіктің жоспары мен сызбаларының көмегімен бағдарлау.

296. Дененің сызбасында бағдарлау. Қарама-қарсы тұрған адамның денесінің жұптық-қарама-қарсы қырларын анықтау, оларды өз денесінің қырларымен салыстыру білігін қалыптастыру.

297. Өзіне және затқа қатысты бағдарлау:

1) позицияны алмастыруда өзіне қатысты кеңістіктің бағыттарында бағдарлау дағдыларын қалыптастыру;

2) заттар тобында әрбір заттың кеңістіктік орналасуын анықтау білігін дамыту;

3) кеңістіктің әртүрлі бағыттарында орналасқан, өзінен 2 затқа дейін қашықтықты (алыс-жақын) көрудің көмегімен анықтау білігін үйрету.

298. Заттық-кеңістіктік қатынастарды модельдеу. Орын алмастырушы заттардың көмегімен заттар арасындағы кеңістіктік қатынастар мен еркін кеңістіктің аумағын модельдеуге үйрету.

299. Қозғалыс барысында бағдарлау. Қозғалыстың бағытын сақтаумен және өзгертумен кез келген бастапқы бағдардан кеңістікте қозғалу дағдыларын дамыту.

300. Сақталған анализаторлардың көмегімен бағытталу:

1) қоршаған кеңістікте кездесетін иістердің түрлерімен таныстыру;

2) иісті оның шығу көзімен салыстыру білігін жетілдіру, кеңістікте иістің шығу көзінің бағытын жинақтау;

3) әртүрлі заттардың бетінің қасиеттерін алақанмен, қол саусақтарымен сипап-сезу арқылы ажырату, бөлмедегі еденнің төсемін немесе аумақтағы грунттың бетін жалаңаяқ және аяқ-киімнің табанымен ажырату білігіне арналған жаттығу;

4) дыбысталатын заттың қашықтығын бағалау білігін үйрету.

301. Жабық және еркін кеңістікте бағдарлау:

1) балабақшаның кеңістігі туралы жалпылама ұғымдарды қалыптастыру;

2) балабақшаның ғимаратында әртүрлі бастапқы нүктелерден бағдарлау дағдысын жетілдіру.

302. Микрожазықтықта бағдарлау:

1) кеңістіктік ұғымдарды бекіту: оң-сол, жоғары-төмен, бұрыш, ортасы, оң жақ-сол жақ, ортасы, жоғары-төмен, орталық;

2) басқа объектілерге қатысты микрожазықтықта объектінің кеңістіктік орналасуын анықтау білігін дамыту (астында, үстінде, алдында, артында, сол жағында, жоғарыда, төменде, оң жағында, арасында, жанында).

303. Кеңістіктің жоспары мен сызбаларының көмегімен бағдарлау. Біліктерді үйрету:

1) кеңістіктің сызбасы мен кеңістіктің жоспарындағы айырмашылықты ажырату;

2) микрокеңістіктің сызбасы жоспарын құрастыру;

3) жоспар бойынша бағдарланып, шынайы микрокеңістікте заттарды табу және орналастыру.

304. Күтілетін нәтижелер:

1) позицияларды алмастыруда өзіне қатысты кеңістіктің бағытында бағдарлау дағдылары бар;

2) заттар тобындағы заттың кеңістіктік орналасуын анықтай алады;

3) орын алмастырушы заттардың көмегімен еркін кеңістіктің аумағын модельдеу дағдылары бар;

4) кез келген бастапқы бағдардан кеңістікте қозғалу дағдылары бар;

5) сақталған анализаторлардың көмегімен қоршаған кеңістікте бағдар болып саналатын заттарды ажырата алады;

6) балабақшаның кеңістігі туралы жалпылама түсініктері бар;

7) басқа объектілерге қатысты микрокеңістікте объектінің кеңістіктегі орналасуын анықтай алады;

8) сызбаның кеңістіктің жоспарынан айырмашылығы туралы түсініктері бар.

3 - параграф. 2 - жартыжылдық

305. Көру арқылы қабылдау қамтиды: көру-ізденістік іс-әрекеті, сенсорлы эталондар (пішін, көлем, түс), заттар және заттық бейнелер, сюжеттік бейнелер, кеңістікті қабылдау, көру-моторлы координациялар, адам өміріндегі көру.

306. Көру-ізденістік іс-әрекеті. Қабылдау мен тану өрісінде әртүрлі түстегі, пішіндегі, көлемдегі объектілерді табу дағдыларын дамыту.

307. Сенсорлы эталондар. Біліктерді жетілдіру:

1) контурдың жабылуы, толық емес бейнелеу күрделі жағдайларында жазық геометриялық фигуралардың контурлы бейнесін тану;

2) басқа көпшіліктен әртүрлі кеңістіктік қалыпта ұсынылған геометриялық фигуралар мен денелерді жинақтау;

3) пішіннің белгісі бойынша заттар мен олардың бейнесін топтастыру.

308. Балаларды үйрету:

1) күрделі геометриялық пішінді талдау, оның кескінінде қарапайым құрамдас бөліктерді ажырату білігін;

2) тұтас объектінің бөліктерінің көлемін салыстыру;

3) қозғалатын объектілердің көлемін салыстыру;

4) көлемі бойынша айырмашылықты бірте-бірте азайтумен көлемнің берілген параметрін азайту және арттырумен бес және одан көп заттардан қатар құру;

5) негізгі түстердің 5 реңкін және қоңыр, күлгін, қызғылт-сары, көгілдір, сұр түстердің 3 реңкін ажырату қабілетін;

6) негізгі түстердің қою реңктерін қою түстерден, ашық реңктерді ашық түстерден бөліп жинақтау білігін;

7) қоңыр, күлгін, қызғылт-сары, көгілдір, сұр түстердің реңктерін жинақтау білігін (3 түстен);

8) түстің қанықтығының азаюы немесе артуы ретімен түстер қатарын құру білігін (негізгі түстердің 5 градациясы және қоңыр, күлгін, қызғылт-сары, көгілдір, сұр түстердің 3 градациясы);

9) кемпірқосақтың түстерінің бірізділігін білу.

309. Заттар және заттық бейнелер. Дағдыларды жетілдіру:

1) жоспар-алгоритм бойынша қабылдау объектісін қарау және сипаттау;

2) берілген белгісі бойынша заттарды жалпылау және жіктеу.

310. Біліктерді үйрету:

1) күрделі жағдайларда затты тану (толық емес, «күңгірт» бейнелер);

2) тұтас бейнені бөліктерден құрастыру.

311. Сюжеттік бейнелер:

1) екі композициялық жоспары бар сюжеттік бейнені бірізді қабылдау, информативті белгілерді ажырату дағдыларын бекіту;

2) екі сюжеттік картинада бейнеленген оқиғалардың бірізділігін орнату білігін үйрету.

312. Кеңістікті қабылдау. Кеңістіктің тереңдігінің бейнелеуші белгілері туралы білімді бекіту.

313. Көру-моторлы координациялар. Үлгі және көру есі бойынша графикалық тапсырмаларды орындау білігін дамыту.

314. Адам өміріндегі көру. Оптикалық коррекция құралдары және оның балалардың көру мүмкіндіктерін арттырудағы рөлі туралы ұғымдарды дамыту.

315. Күтілетін нәтижелер:

1) объектілердің белгілерін талдау, біріктіру және жүйелеу үшін сенсорлы эталондарды қолданады;

2) түстің қанықтығының өзгеру ретіне қарай түстер қатарын құрай біледі;

3) басқа белгілердің вариативтілігі жағдайында берілген сенсорлы эталонды іздеуді жүзеге асырады;

4) қабылдау объектілерін қарауда жоспарды ұстанады;

5) күрделі жағдайларда затты таниды;

6) шынайы жағдайда және картинада кеңістіктің тереңдігінің және арақашықтығының белгілерін түсінеді;

7) есте сақтау бойынша графикалық бейнені қайта жаңғыртады;

8) оптикалық коррекция құралдары туралы түсініктері бар.

316. Сипап-сезу және ұсақ моторика қамтиды: объектілерді сипап-сезу арқылы зерттеуге қолдың дайындығы, сипап-сезу арқылы зерттеу тәсілдері, заттық-практикалық іс-әрекет, тифлографика.

317. Қолдың сипап-сезу арқылы объектілерді зерттеуге дайындығы. Біліктерді жетілдіру:

1) алуан түрлі тәсілдерді қолдану арқылы қолды өзіндік уқалауды (массаж) орындау;

2) қолдың білезіктерімен және саусақтарымен статикалық және динамикалық қимылдарды орындау;

3) бір статикалық позадан екіншісіне өтуді орындау.

318. Сипап-сезу арқылы зерттеу тәсілдері:

1) алгоритм бойынша сипап-сезу арқылы зерттеу тәсілдерін бекіту;

2) сипап-сезу тәсілі арқылы шеңбер, шаршы, үшбұрыш, сопақша, тік төртбұрыш геометриялық фигураларды және шар, куб, цилиндр көлемді денелерді ажырату, оларды дұрыс атау білігіне жаттығу;

3) көлемнің берілген параметрі бойынша пішіннің белгісі бойынша заттарды топтастыру білігін жетілдіру;

4) ұзындығы, биіктігі, ені, тығыздығы бойынша біртекті және әртекті заттарды салыстырудың сипап-сезу тәсілдерін бекіту;

5) тұтас заттың бөліктерінің көлемін салыстыру білігін дамыту;

6) жалпы ұзындығы, көлемі, биіктігі, ені, тығыздығының азаюы және артуы ретімен 4-5 заттан қатар құру білігін дамыту;

7) материалды ажырату білігін жаттықтыру (ағаш, шыны, пластмасса, металл, резеңке, қағаздың түрлері, маталар); әртүрлі материалдардан жасалған тұрмыстық заттардың бетін анықтау.

319. Заттық-практикалық іс-әрекет:

1) бөлшектерді қатарға, төртбұрыш, шеңбер бойымен, биіктігі, ұзындығы, ені бойынша орналастырумен құрылыс салуға жаттығу;

2) бірнеше бөліктерден құралатын заттарды илеу білігін жетілдіру;

3) ермексаздан жасалған бөлшек-дайын заттарды күрделі пішіндегі рельефті суретке жапсыру үшін іріктеу білігін дамыту, ермексазды рельефтің контуры аясында жағу білігін дамыту;

4) мозаикадан, таяқшалардан қарапайым өрнектерді құрастыруға арналған жаттығу;

5) қағазбен жұмыс жасау тәсілдерін бекіту (мыжғылау, тегістеу, бүктеу, жырту, қию);

6) бау жіптерді қиылыстырумен және тесіктердің санын арттырумен байлауға үйрету;

7) рельефті-нүктелі шрифтісі бар кітап беттерін басынан аяғына дейін және кері ретте парақтау білігін үйрету.

320. Тифлографика көрмейтін балаларды бедерлі суреттерді және олардың бейнесін тифлографикалық аспаптардың көмегімен оқуға үйретуді қамтиды.

321. Рельефті бейнені оқу:

1) геометриялық пішіні бар заттардың суреттерін оқу білігін жетілдіру;

2) нүктелер мен сызықтар негізінде орындалған өрнектерді оқуға үйрету;

3) екі-үш геометриялық фигуралардан (үйшік, шырша) алуан түрлі комбинацияларды қамтитын заттардың (аппликациялық, контурлы) бейнелерін оқуға үйрету;

4) рельефті бейнені және оның бөліктерін шынайы объектімен (модель) және оның бөліктерімен салыстыру білігін үйрету.

322. Рельефті-графикалық іс-әрекет. Біліктерді үйрету:

1) нүктелер мен сызықтардан қарапайым өрнектердің суретін салу;

2) алгоритм бойынша трафаретте гемоетриялық пішіндегі заттардың суретін салу.

323. Күтілетін нәтижелер:

1) қолдың білезіктері мен саусақтарының үйлестірілген қимылдар орындау дағдылары бар;

2) өзіндік іс-әрекет деңгейінде объектілерді сипап-сезу арқылы зерттеуді орындайды, әрекеттерін сөзбен түсіндіреді;

3) кеңістіктің пішіні, көлемі, құрылымының эталондарына сәйкес заттардың сипап-сезу белгілерін талдайды;

4) кеңістіктің пішіні, көлемі, сипаттамасының берілген белгілері бойынша салыстыру, топтастыру үдерісінде объектілердің тәуелділігін орната біледі;

5) жетекші және бақылаушы қолды айқындаумен, берілген нүктеден заттың контурын қабылдау дағдыларын меңгерген;

6) екі-үш геометриялық фигуралардан құралған комбинацияларды қамтитын заттардың бейнелерін таниды;

7) үлгі бойынша нүктелер мен сызықтардан өрнектің суретін сала алады;

8) алгоритмге сүйеніп, трафаретте жазық геометриялық пішіндегі заттардың суретін сала алады.

324. Кеңістікте бағдарлау қамтиды: дененің сызбасында бағдарлау, өзіне және затқа қатысты бағдарлау, заттық-кеңістіктік қатынастарды модельдеу, қозғалыс барысында бағдарлау, сақталған анализаторлардың көмегімен бағдарлау, Жабық және еркін кеңістікте бағдарлау, микрожазықтықта бағдарлау, кеңістіктің сызбасы мен жоспарларының көмегімен бағдарлау.

325. Дененің сызбасында бағдарлау. Өз денесінің кеңістіктік бағыттарын алдында және қарама-қарсы тұрған адамның бағыттарымен салыстыру біліктерін бекіту.

326. Өзіне және затқа қатысты бағдарлау:

1) позицияны алмастыруда өзі мен қоршаған заттар арасындағы кеңістіктік қатынастарды анықтау білігін бекіту;

2) заттардың орнын алмастыруда заттар тобындағы заттың кеңістіктегі орнын анықтау білігін дамыту;

3) микро және макрокеңістікте өзінен заттарға дейін арақашықтықтың азаюын және артуын көру арқылы анықтау білігін дамыту.

327. Заттық-кеңістіктік қатынастарды модельдеу. Орын алмастырушы заттардың көмегімен Жабық және еркін кеңістіктің аумағын модельдеу дағдыларын жетілдіру.

328. Қозғалыс барысында бағдарлау. Өзіндік қозғалыс, басқа адамдардың және алуан түрлі объектілердің қозғалысы барысында бағытты анықтау білігін дамыту.

329. Сақталған анализаторлардың көмегімен бағдарлау:

1) қоршаған еркін кеңістіктің дыбыстарын тану, олардың бағыттарын жинақтау, еркін кеңістікте дыбыс көзінің қашықтығын бағалау білігін дамыту;

2) балабақшаның бөлмелеріндегі дыбыстардың өзгешелігі туралы ұғымдарды қалыптастыру;

3) еденнің төсемі, сипаттамалық иістер мен дыбыстар бойынша бөлмелерді тану білігін үйрету.

330. Жабық және еркін кеңістікте бағдарлау:

1) балабақшаның аумағы туралы жалпылама ұғымдарды қалыптастыру;

2) балабақшаның аумағында әртүрлі бастапқы нүктелерден бағдарлау дағдыларын жетілдіру.

331. Микрожазықтықта бағдарлау. Есептеу нүктесін алмастыру жағдайында басқа объектілерге қатысты микрожазықтықта объектінің кеңістіктегі орнын анықтау білігін үйрету.

332. Кеңістіктің сызбасы мен жоспарларының көмегімен бағдарлау. Біліктіліктерді үйрету:

1) жабық кеңістіктің сызбасы мен жоспарын құрастыру;

2) жоспар бойынша бағдарланып, шынайы Жабық кеңістікте заттарды табу және орналастыру.

333. Күтілетін нәтижелер:

1) өз денесінің кеңістіктік бағыттарын алдында тұрған және қарама-қарсы тұрған адамның бағыттарымен салыстыра алады;

2) позицияларды алмастыруда өзі және қоршаған заттар арасындағы кеңістіктік қатынастарды анықтайды;

3) көрудің көмегімен өзінен заттарға дейін арақашықтықтың азаюы мен артуын анықтай алады;

4) орын алмастырушы заттардың көмегімен кеңістікті модельдеу дағдылары бар;

5) балабақшаның әртүрлі бөлмелеріндегі дыбыстардың, иістердің, еден төсемінің сипаттамасының өзгешелігі туралы түсініктері бар;

6) негізгі бөлмелерде және балабақшаның аумағында өз бетімен бағдарлау дағдылары бар;

7) есептеу нүктесін алмастыру жағдайында басқа объектілерге қатысты микрожазықтықта объектінің кеңістіктегі орнын анықтай алады;

8) кеңістіктің жоспары бойынша бағдарланып, Жабық кеңістіктің күрделі емес сызбалары мен жоспарларын құрастыра алады.

4 - параграф. «Әлеумет» білім беру саласы

334. «Әлеумет» білім беру саласының базалық мазмұны әлеуметтік-тұрмыстық бағдар арнайы түзеу оқу қызметінде жүзеге асырылады.

335. Мақсаты – әртүрлі әлеуметтік-тұрмыстық жағдайларда қоршаған адамдармен қарым-қатынас мен өзіндік мінез-құлықты ұйымдастырумен байланысты біліктер мен дағдыларды қалыптастыру.

336. Міндеттері:

1) адамның әлеуметтік-тұрмыстық іс-әрекетінің саласы туралы ұғымдарын дамыту;

2) тұрмыстық және әлеуметтік мінез-құлық ережелері мен нормалары саласында балалардың әлеуметтік бағдарларын қалыптастыру.

5 - параграф. 1 - жартыжылдық

337. Әлеуметтік-тұрмыстық бағдар келесіні қамтиды: заттық әлем, өзі туралы ұғымдар, жеке гигиена, көшедегі мінез-құлық ережесі, қоғамдық-

тұрмыстық мекемелер, ересектердің еңбегі, мінез-құлық және қарым-қатынас мәдениеті.

338. Заттық әлем. Біліктерді жетілдіру:

1) ұқсастығы мен айырмашылығының белгілері бойынша бір түрдегі заттарды салыстыру;

2) пішіні, түсі, материалы, қызметі бойынша заттарды топтастыру;

3) заттың қызметі мен құрылысы, дайындалған материалы арасындағы байланысты орнату.

339. Бала және қоршаған адамдар:

1) адамның жеке-дара сырт бейнесінің ерекшеліктері туралы ұғымдарды жетілдіру;

2) өз мінезінің, қызығушылықтарының белгілері туралы тұлғалық ұғымдарды қалыптастыру.

340. Жеке гигиена. Ұғымдарды дамыту:

1) көз гигиенасының ережелері туралы;

2) көзге пайдалы және зиянды әдеттер туралы.

341. Көшедегі мінез-құлық ережесі:

1) көру және сақталған анализаторларға сүйеніп, көлік құралдарын ажыратуға арналған жаттығу;

2) жолаушылар көлігінің (маршруттар, аялдамалар) қозғалыс тәртібі туралы ұғымдарды қалыптастыру;

3) дыбыстық сипаттамасы бойынша жолаушылар көлігінің аялдамасын, есіктердің ашылуы мен жабылуын ажырату білігін үйрету;

4) жолаушылар көлігінің аялдамасында мінез-құлық ережесін бекіту.

342. Қоғамдық-тұрмыстық мекемелер. Ұғымдарды қалыптастыру:

1) дәріхана, кинотеатр туралы;

2) дәріханада, кинотеатрдағы мінез-құлық ережесі туралы.

343. Ересектердің еңбегі. Автобус жүргізушісінің кәсібі, еңбек нәтижелерінің мазмұны мен маңызы туралы ұғымдарды қалыптастыру.

344. Мінез-құлық және қарым-қатынас мәдениеті. Кикілжіңді жағдайларды шешу тәсілдері туралы ұғымдарды қалыптастыру.

345. Қабылдауға және қайта жаңғыртуға үйрету:

1) бет қимылы: өкпе-реніш, кінә;

2) қол қимылы: кел, татуласайық, көрсетпеймін, бер;

3) пантомимикалық қимылдар: гүлдерді суарамын, шұңқыр қазамын, доп ойнаймын;

4) графикалық бейнелер бойынша эмоционалды күйлерді анықтау, эмоцияның графикалық және шынайы бейнелерін салыстыру біліктері.

346. Күтілетін нәтижелер:

1) бір түрдегі заттардың алуан түрлілігіне бағдарланады, оларды қызметі бойынша жіктейді;

2) өзінің және басқа балалардың сырт бейнесінің ерекшеліктерін салыстырады;

3) жолаушылар көлігінің аялдамасында, қоғамдық орындағы мінез-құлық ережелерін біледі;

4) автобус жүргізушісінің кәсібі, оның еңбегінің бағыттылығы мен мазмұны туралы түсініктері бар;

5) кикілжіңді жағдайларды шешу тәсілдерін біледі;

6) графикалық бейнелер бойынша эмоционалды күйлерді анықтай алады, оларды эмоцияның шынайы бейнелерімен арақатынаста белгілей алады.

6 - параграф. 2 - жартыжылдық

347. Әлеуметтік-тұрмыстық бағдар келесіні қамтиды: заттық әлем, өзі туралы ұғымдар, жеке гигиена, көшедегі мінез-құлық ережесі, қоғамдық-тұрмыстық мекемелер, ересектердің еңбегі, мінез-құлық және қарым-қатынас мәдениеті.

348. Заттық әлем. Ұғымдарды қалыптастыру:

1) адамның еңбегін тұрмыста жеңілдететін заттар туралы;

2) адам үшін қауіпті тұрмыстық заттар, оларды қолдану ережесі туралы.

349. Бала және қоршаған адамдар:

1) өз отбасының құрамы, туыстық қатынастар, отбасылық міндеттерді бөлу туралы ұғымдарды дамыту;

2) адамның сырт бейнесінде жыныстық және жас ерекшеліктері, олардың мінез-құлық ерекшеліктерінің көрінуін ажырату білігін үйрету.

350. Жеке гигиена:

1) жеке гигиена мен ұқыптылық ережелерін бекіту;

2) жеке гигиена ережелерін орындауда өзіндік бақылау тәсілдерін үйрету.

351. Көшедегі мінез-құлық ережесі. Дыбыстық сипаттамасы бойынша жолаушылар көлігінің аялдамасын, есіктердің ашылуы мен жабылуын ажырату білігін жетілдіру.

352. Қоғамдық-тұрмыстық мекемелер. Ұғымдарды қалыптастыру:

1) кітапхана, пошта туралы (қызметі, құрылғысы, қызметкерлер);

2) кітапханада, поштадағы мінез-құлық ережесі туралы.

353. Ересектердің еңбегі:

1) ересектердің үй шаруашылығы іс-әрекеті туралы ұғымдарды қалыптастыру;

2) еңбек әрекеттерін имитациялауға жаттығу.

354. Мінез-құлық және қарым-қатынас мәдениеті:

1) әртүрлі өмірлік жағдайларда мінез-құлық және қарым-қатынас ережелері туралы ұғымдарды дамыту;

2) адамдардың эмоционалды күйлері (қызығушылық, ұялу) және оларды мимика, қол қимылы, позалар арқылы көрсету тәсілдерін туралы түсініктерді қалыптастыру;

3) жекеленген айрықша белгілері бойынша эмоцияны тану білігін үйрету;

4) мимикалық және пантомимикалық қимыл дағдысын дамыту.

355. Күтілетін нәтижелер:

1) тұрмыстық техника заттарының қызметін біледі;

2) жеке гигиена ережелерін орындауда өзіндік бақылау тәсілдерін біледі;

3) дыбыстық сипаттамасы бойынша жолаушылар көлігінің аялдамасын, есіктердің ашылуы мен жабылуын ажырата алады;

4) қоғамдық-тұрмыстық мекемелердің бірқатар түрлері туралы түсініктері бар, олардың қызметін біледі;

5) үй еңбегінің бірқатар түрлері мен мазмұнын біледі;

6) нақты жағдайда мінез-құлықтың дұрыс нұсқасын таңдауға қабілетті;

7) эмоцияның айырып-танушы белгілерін біледі;

8) мимикалық және пантомимикалық қимылдарды орындау дағдысын меңгерген.

6 - тарау. Мектепалды даярлық сыныбы (6-7 жастағы балалар)

1 - параграф. «Таным» білім беру саласы

356. «Таным» білім беру саласының базалық мазмұны арнайы түзеу оқу қызметінде жүзеге асырылады – көру арқылы қабылдау (көрмейтін балалармен – сипап-сезу және ұсақ моторика), кеңістікте бағдарлай білу.

357. Мақсаты: танымдық іс-әрекеттің сенсорлы, перцептивті, психикалық және моторлы компоненттерін дамыту бірлігін қамтамасыз ету; балалардың туындайтын танымдық қажеттіліктерді өз бетімен шешу үшін жағдай жасау.

2 - тарау. Көру арқылы қабылдау

358. Мақсаты ретінде балалардың көру мүмкіндіктерін өмір сүру әрекетінде барынша пайдалануға мүмкіндік беретін біліктер мен дағдыларды қалыптастыру болып табылады.

359. Міндеттері:

1) көру әрекетінің бағдарлаушы-ізденістік, ақпараттық-танымдық, реттеуші және бақылаушы функцияларын дамыту;

2) көру ақпаратының негізінде қоршаған әлемнің объектілерімен зерттеу әрекетінің жүйесін дамыту;

3) танымдық және практикалық іс-әрекетте көру арқылы қабылдаудың меңгерген тәсілдерін қолдану білігін жетілдіру.

360. «Көру арқылы қабылдау» коррекциялық сабақтарының мазмұны бөлікшелерден тұратын оқыту бөлімдері бойынша ұйымдастырылған және күтілетін нәтижелер түріндегі коррекциялық оқытудың мақсаттарын қамтиды.

Әрбір бөлікшенің ішінде бірізді ұйымдастырылған коррекциялық оқыту мақсаттары, педагогтарға өз жұмысын жоспарлауға, балалардың жетістіктерін бағалауға және коррекциялық әсер етудің тиімділігін бағалауға мүмкіндік береді.

361. Оқу бағдарламасының мазмұны келесі бөлімдерді қамтиды:

1) сенсорлы эталондар;

2) заттық ұғымдар;

3) сюжеттік бейнелер;

4) кеңістікті қабылдау;

5) көру-моторлы координацияар;

6) адам өміріндегі көру.

362. «Сенсорлы эталондар» бөлімі келесі бөлімшелерді қамтиды:

1) пішін;

2) көлем;

3) түс.

363. «Заттық ұғымдар» бөлімі келесі бөлімшелерді қамтиды:

1) заттар;

2) заттық бейнелер.

364. «Сюжеттік бейнелер» бөлімі келесі бөлімшелерді қамтиды:

1) сюжеттік картина;

2) сюжеттік картиналар сериясы.

365. «Кеңістікті қабылдау» бөлімі келесі бөлімшелерді қамтиды:

1) заттар арасындағы кеңістіктік қатынастар;

2) кеңістіктің тереңдігі.

366. «Көру-моторлы координациялар» бөлімі келесі бөлімшелерді қамтиды:

1) сызықтарды қадағалау;

2) графикалық іс-әрекет.

367. «Адам өміріндегі көру» бөлімі келесі бөлімшелерді қамтиды:

1) көруді сақтау;

2) коррекция құралдарын күту.

368. Оқыту мақсаттарының жүйесі. «Сенсорлы эталондар» бөлімі келесі күтілетін нәтижелерді қарастырады:

1) пішін: геометриялық фигуралар мен денелерді ажыратады және атайды, оларды көпшіліктен бөліп алады; белгілерді бұрмалау жағдайында геометриялық фигураларды таниды; күрделі геометриялық фигураларды талдай және қайта жаңғырта біледі;

2) көлем: көлемі бойынша заттарды салыстыру тәсілдерін біледі және қолдана алады; көлемі бойынша салыстыру, бөлу, жүйелеу барысында шағын және үлкен кеңістіктің объектілерінің тәуелділігін орната біледі;

3) түс: түстерді, олардың реңктерін біледі; қоршаған кеңістіктегі қозғалмайтын және қозғалатын заттардың түсін анықтайды; белгілі түстер бірізділігіндегі түстер қатарын жүйелей алады; негізгі түстерді араластыру

арқылы құрамдас түстерді қалай алуды біледі; жұмсақ және суық түстер туралы түсініктері бар.

1-кесте

Бөлімше	Оқыту мақсаттары
1.1 Пішін	0.1.1.1 шеңбер, сопақша, шаршы, тік төртбұрыш, үшбұрыш геометриялық фигураларды және шар, куб, цилиндр көлемді денелерді ажырату және атау
	0.1.1.2 күрделенген жағдайларда геометриялық фигуралардың силуэттік және контурлы бейнелерін тану (контурдың жабылуы, толық емес, «күңгірт» бейне)
	0.1.1.3 көпшіліктен әртүрлі кеңістіктік қалыптағы әртүрлі түстегі, көлемдегі геометриялық фигуралар мен денелерді оқшаулау
	0.1.1.4 заттар мен олардың бөліктерінің пішінін талдау
	0.1.1.4 күрделі геометриялық пішінді талдау, қарапайым пішіндерден күрделі пішінді құрастыру
	0.1.1.5 екі қасиеті бойынша геометриялық фигураларды және денелерді топтастыру
1.2 Көлем	0.1.2.1 әртүрлі тәсілдермен ұзындығы, биіктігі, ені, тығыздығы бойынша заттарды салыстыру
	0.1.2.2 заттарға дейін арақашықтықты бірте-бірте арттырумен, көлемнің берілген параметрі бойынша үлкен кеңістіктің біртекті және әртекті объектілерін салыстыру
	0.1.2.3 қозғалатын объектілердің көлемін салыстыру
	0.1.2.4 көпшілік бірдей және әртүрлі орналасқан заттардың көлемінің берілген параметрі бойынша заттарды оқшаулау
	0.1.2.5 заттардың көлемінің артуы және азаюы ретімен қатар құру
1.3 Түс	0.1.3.1 спектрдің түстерін ажырату және атау, қоңыр, сұр, қара, ақ түстерді, түстер реңкін ажырату және атау
	0.1.3.2 қашықтықта орналасқан заттардың түсін ажырату
	0.1.3.3 қозғалатын объектілердің түсін ажырату
	0.1.3.4 бірнеше реңктерден түстер реңкін оқшаулау
	0.1.3.5 кемпірқосақтың түстерінің бірізділігін білу
	0.1.3.6 бір тондағы түстің артушы және азаюшы қанықтығы, үлгі, нұсқау бойынша түстер қатарын құру
	0.1.3.7 негізгі түстерді араластыру жолымен құрамдас түстерді алу
	0.1.3.8 спектрдің жұмсақ және суық түстерін білу

369. «Заттық ұғымдар» бөлімі келесі күтілетін нәтижелерді қарастырады:

1) заттар: заттарды зерттеуде жоспар-алгоритмді өз бетімен ұстанады; заттарды сипаттайды және оларды сипаттамасы бойынша табады; заттарды салыстыру, жалпылау, жіктеу дағдыларын меңгерген, жалпылаушы ұғымдарды қолданады;

2) заттық бейнелер: бейнелерді қарауда жоспар-алгоритмді өз бетімен ұстанады; күрделі жағдайларда және әртүрлі ракурста затты таниды, тану белгілерін айқындайды; күрделі кескіндегі заттың бейнесін талдайды, тұтасты заттық бейненің бөліктерінен құрастырады; затты және оның бейнесін салыстырады, ұқсастық және айырмашылық белгілерін ажыратады.

2-кесте

Бөлімше	Оқыту мақсаттары
2.1 Заттар	0.2.1.1 жоспар-алгоритм бойынша затты (модель) зерттеу және сипаттау
	0.2.1.2 қозғалыс тәртібінде және әртүрлі қашықтықта заттарды тану
	0.2.1.3 ұқсастық және айырмашылық белгілері бойынша заттарды салыстыру
	0.2.1.4 берілген белгі бойынша заттарды жалпылау және жіктеу
2.2 Заттық бейнелер	0.2.2.1 жоспар-алгоритм бойынша заттың бейнесін қарау және сипаттау
	0.2.2.2 күрделенген жағдайда контурдың жабылуы, толық емес, «күңгірт», сызбалы бейне сияқты затты әртүрлі ракурста тану
	0.2.2.3 затты оның бөліктері бойынша тану, заттық бейненің бөліктерінен тұтасты құрастыру
	0.2.2.4 заттардың шынайы, силуэттік және контурлы бейнелерін салыстыру
	0.2.2.5 ұқсастық және айырмашылық белгілері бойынша шынайы заттардың және олардың бейнелерін салыстыру

370. «Сюжеттік бейнелер» бөлімі келесі күтілетін нәтижелерді қарастырады:

1) сюжеттік картина: жоспарды өз бетімен ұстанып, картинаны қарайды; информативті белгілерді ажырату және ұғыну негізінде себепті-салдарлы өзара байланыстарды құрады;

2) сюжеттік картиналар сериясы: сюжеттік картиналар сериясында оқиғалардың бірізділігін орнатады, өзіндік пайымдауын негіздейді.

3-кесте

Бөлімше	Оқыту мақсаттары
3.1 Сюжеттік	0.3.1.1 сюжеттік картинаны жоспар-алгоритм бойынша екі,

картина	үш композициялық жоспармен қарастыру
	0.3.1.2 сюжетті ашатын информативті белгілерді ажырату және түсіну
	0.3.1.3 себепті-салдарлы өзара байланыстарды орнату
	0.3.1.4 бір уақытты және әрекет орнын бейнелейтін, алайда оқиғаның сипатымен айрықшаланатын картиналардың айырмашылығын табу; әртүрлі уақыт бөліктеріндегі бір оқиғалар бейнеленген картиналардың айырмашылығын табу
3.2 Сюжеттік картиналар сериясы	0.3.2.1 сюжеттік картина сериясындағы оқиғалардың бірізділігін орнату

371. «Кеңістікті қабылдау» бөлімі келесі күтілетін нәтижелерді қарастырады:

1) кеңістіктік қатынастар: заттар арасындағы кеңістіктік қатынастарды сөйлеуде анықтайды және көрсетеді;

2) кеңістіктің тереңдігі: кеңістіктің тереңдігінің белгілерін түсінеді; шынайы кеңістікте және суреттегі заттардың арақашықтығын анықтайды.

4-кесте

Бөлімше	Оқыту мақсаттары
4.1 Заттар арасындағы кеңістіктік қатынастар	0.4.1.1 микро және макро кеңістіктегі заттар арасындағы кеңістіктік қатынастарды анықтау
	0.4.1.2 екі топтағы заттардың кеңістіктік орналасуын салыстыру
4.2 Кеңістіктің тереңдігі	0.4.2.1 микро және макро кеңістіктің бір және әртүрлі бағыттарында орналасқан өзінен заттарға дейінгі арақашықтықты (алыс-жақын) саралау
	0.4.2.2 үшінші объектіге қатысты екі объектінің қашықтығын анықтау
	0.4.2.3 кеңістік тереңдігінің бейнелеуші белгілерін түсіну
	0.4.2.4 фланелеграфта кеңістіктің тереңдігін бейнелеуші құралдармен көрсету

372. «Көру-моторлы координациялар» бөлімі келесі күтілетін нәтижелерді қарастырады:

1) сызықтарды қадағалау: көру өрісінде көру стимулын ұстап тұрады; қолымен және көздерімен сызықтарды қадағалау дағдыларын меңгерген;

2) графикалық тапсырмалар: жұмыс аумағын талдайды, графикалық элементтерді бөліп көрсетеді; үлгі және нұсқау бойынша графикалық тапсырманы орындайды.

5-кесте

Бөлімше	Оқыту мақсаттары
5.1 Сызықтарды қадағалау	0.5.1.1 көру бақылауымен әртүрлі бағыттағы әртүрлі сызықтарды көрсеткіш таяқшамен қадағалау
	0.5.1.2 көру бақылауымен сызықтар жүйесін көрсеткіш таяқшамен қадағалау
	0.5.1.3 фоннан заттардың контурын бөліп көрсету және оны көру бақылауымен таяқшамен қадағалау
5.2 Графикалық іс-әрекет	0.5.2.1 берілген бастаудан берілген соңына дейін, шекаралар арасында әртүрлі бағыттағы әртүрлі сызықтарды жүргізу
	0.5.2.2 графикалық бейненің көшірмесін жасау
	0.5.2.3 қарапайым графикалық диктанттарды орындау
	0.5.2.4 графикалық суретте заңдылықты табу және оны аналогия бойынша жалғастыру

373. «Адам өміріндегі көру» бөлімі келесі күтілетін нәтижелерді қарастырады:

1) көруді қорғау: көруді қорғау және көру гигиенасының негізгі ережелерін біледі; көрудің шаршауын төмендетуге арналған жаттығуларды орындай біледі;

2) коррекция құралдарын күтім жасау: көзілдірікті күтуге қойылатын гигиеналық талаптарды біледі және орындайды.

6-кесте

Бөлімше	Оқыту мақсаттары
6.1 Көруді қорғау	0.6.1.1 адам өміріндегі көрудің рөлін түсіну
	0.6.1.2 өзіндік көру мүмкіндіктері мен қарсы көрсетілімдерді білу
	0.6.1.3 көз гигиенасының ережесін білу
	0.6.1.4 оптикалық коррекция құралдарын білу, олардың көру мүмкіндіктерін арттырудағы рөлін түсіну
	0.6.1.5 көздің шаршау белгілерін және оның алдын алу құралдарын білу, көру шаршауын төмендету бойынша жаттығу орындау
6.2 Коррекция құралдарына күтім жасау	0.6.2.1 көзілдірікті күту ережесін білу

3 - параграф. Сипап-сезу және ұсақ моторика

374. Мақсаты – тактильді-қозғалыс қабылдау негізінде қоршаған әлемнің объектілері және олармен әрекет етудің компенсаторлық тәсілдері туралы ұғымдарды қалыптастыру.

375. Міндеттері:

1) мақсатты бағытталған сипап-сезу арқылы қабылдау дағдыларын қалыптастыру;

2) заттарды тану және олармен әрекет ету барысында талдау, біріктіру, жалпылау, салыстыру, жіктеудің ойлау операцияларын дамыту;

3) практикалық іс-әрекетте сипап-сезу арқылы қабылдау білімдері, біліктері мен дағдыларымен әрекет ету білігін үйрету.

376. «Сипап-сезу және ұсақ моторика» коррекциялық сабақтарының мазмұны бөлікшелерден тұратын оқыту бөлімдері бойынша ұйымдастырылған және күтілетін нәтижелер түріндегі коррекциялық оқытудың мақсаттарын қамтиды. Әрбір бөлікшенің ішінде бірізді ұйымдастырылған коррекциялық оқыту мақсаттары, педагогтарға өз жұмысын жоспарлауға, балалардың жетістіктерін бағалауға және коррекциялық әсер етудің тиімділігін бағалауға мүмкіндік береді.

377. Оқу бағдарламасының мазмұны келесі бөлімдерді қамтиды:

1) объектілерді сипап-сезу арқылы зерттеуге қолдың дайындығы;

2) сипап-сезу арқылы зерттеу тәсілдері;

3) заттық-практкалық іс-әрекет;

4) тифлографика.

378. «Объектілерді сипап-сезу арқылы зерттеуге қолдың дайындығы» бөлімі келесі бөлімшелерді қамтиды:

1) қолды сылау тәсілдері;

2) бұлшық ет тонусын қалыпқа келтіру;

3) қолдың білезіктерінің қозғалысы;

4) затты ұстап тұру тәсілдері;

5) қолдың саусақтары мен білезіктерінің статистикалық координациясы;

6) қолдың саусақтарының қозғалысының динамикалық координациясы;

7) қолдың қимылдарының алмасып қосылуы.

379. «Сипап-сезу арқылы зерттеу тәсілдері» бөлімі келесі бөлімшелерді қамтиды:

1) заттарды зерттеу тәсілдері;

2) пішіннің сенсорлы эталондары;

3) көлемнің сенсорлы эталондары;

4) заттардың сипап-сезуші белгілері мен қасиеттері.

380. «Заттық-практикалық іс-әрекет» бөлімі келесі бөлімшелерді қамтиды:

1) құрастыру;

2) илеу;

3) аппликациялық илеу;

4) аппликация;

5) мозаикамен жұмыс;
6) таяқшалармен жұмыс;
7) ілгектермен жұмыс;
8) жіптермен, бау жіптермен жұмыс;
9) қағазбен жұмыс;
10) кітаппен жұмыс.

381. «Тифлографика» бөлімі келесі бөлімшелерді қамтиды:
1) рельефті бейнелерді оқу;
2) рельефті-графикалық іс-әрекет.

382. Оқыту мақсаттарының жүйесі.

383. «Объектілерді сипап-сезу арқылы зерттеуге қолдың дайындығы» бөлімі келесі күтілетін нәтижелерді қарастырады:

1) қолды сылау тәсілдері: доптар, валиктерді, алуан түрлі тәсілдерді қолданып, қолдың саусақтары мен білезіктерімен уқалауды орындайды;

2) бұлшық ет тонусын қалпына келтіру: серпімді заттарды қолмен қысуда босаңсу мен қысымды кезектестіре біледі;

3) қол білезіктерінің қимылдары: үлгі мен нұсқау бойынша заттармен имитациялық қимылдарды әртүрлі бағытта қолдың білезіктерімен орындайды;

4) затты ұстап алу тәсілдері: әртүрлі пішіндегі және көлемдегі заттармен әрекет ету барысында алақанмен және саусақпен ұстап алудың ұтымды тәсілдерін қолданады;

5) қолдың саусақтары мен білезіктерінің қимылдарын статикалық үйлестіру: статистикалық сынақтан өтеді, қолдың саусақтарының тіркесуі мен қиылысуының алуан түрлерін орындайды, қолдың саусақтары мен білезіктерінен фигураларды құрастырады;

6) қолдың саусақтары мен білезіктерінің қимылдарын динамикалық үйлестіру: оң және сол қолдың саусақтарының бір мезгілде олардың функцияларын шектеумен үйлестірілген қимылдарды орындау дағдылары бар;

7) қолдың қимылдарының алмасып қосылуы: бір статикалық позадан басқа позаға отуді орындайды.

7-кесте

Бөлімше	Оқыту мақсаттары
1.1 Қолды сылау тәсілдері	0.1.1.1 сипалау, илеу, сылау, ұрғылау, соққылау, шымшылау тәсілдерімен қолды уқалауды орындау 0.1.1.2 тығыздығы мен фактурасы әртүрлі доптар, валиктердің бетімен алақанды уқалауды орындау
1.2 Бұлшық ет тонусын қалыпқа келтіру	0.1.2.1 босаңсу мен қысымды кезектестіріп, серпімді материалдардан жасалған заттармен (екі қолмен басып-жаншу, бір қолмен қысу) жаттығу орындау
1.3 Қолдың білезіктерімен қимыл-қозғалыстар	0.1.3.1 әртүрлі бағытта қол білезіктерімен қимылдар орындау (тік, көлденең, айналмалы, толқын тәрізді, бағытты өзгертетін қимылдар)

	0.1.3.2 қол білезіктерімен заттармен имитациялық қимылдарды орындау
1.4 Затты ұстап алу тәсілдері	0.1.4.1 әртүрлі пішіндегі және көлемдегі заттармен әрекет ету барысында алақандық, саусақты ұстап алудың алуан түрлерінің жиынтығын қолдану
1.5 Қолдың саусақтары мен білезігінің қимылдарын статистикалық үйлестіру	0.1.5.1 қол саусақтарының тіркесуі мен қиылысуының алуан түрлерін орындау
	0.1.5.2 жануарларды, құстарды, жиһаз заттарын бейнелейтін пішіндерді қолдың саусақтары мен білезіктерінен құрастыру
1.6 Қолдың саусақтарының қимылдарын динамикалық үйлестіру	0.1.6.1 сығуға, созуға, босаңсытуға арналған қолдың саусақтары мен білезіктерімен қимылдар орындау 0.1.6.2 екі қолдың саусақтарымен бір мезгілде біртипті және әртипті қимылдар орындау
1.7 Қолдың қимылдарының алмасып қосылуы	0.1.7.1 бір статикалық позадан басқа позаға өтуді орындау

384. «Сипап-сезу арқылы зерттеу тәсілдері» бөлімі келесі күтілетін нәтижелерді қарастырады:

1) заттарды зерттеу тәсілдері: заттарды сипап-сезу арқылы зерттеу алгоритмін меңгерген, үлкен объектілерді жанама зерттеу тәсілдерін біледі; қабылданатын объектінің ерекшеліктеріне қарай зерттеу тәсілдерін таңдай алады;

2) пішіннің сенсорлы эталондары: көлемді, жазық геометриялық пішіндерді сипап-сезу тәсілімен ажыратады және атайды, ұқсас пішіндерді саралайды; шынайы заттардың негізгі пішінін және бөлшектерінің пішінін анықтайды; пішіннің белгісі бойынша заттарды біріктіреді;

3) көлемнің сенсорлы эталондары: ұзындығы, биіктігі, ені, тығыздығы бойынша заттарды салыстырудың сипап-сезу тәсілдерін біледі және қолданады; көлемнің берілген параметрі бойынша заттарды біріктіреді; көлемнің берілген параметрінің азаюы және артуы ретімен заттарды қатарға жүйелейді;

4) заттардың сипап-сезуші белгілері мен қасиеттері: заттардың сипап-сезуші қасиеттерін ажырату тәсілдерін біледі және қолданады; заттардың жазықтығының, температурасының, икемділігінің, салмағының сипап-сезуші сипаттамаларын ажыратады; берілген сипап-сезу белгісі бойынша салыстыру, топтастыру, арақатынасын белгілеу барысында заттар арасындағы қатынастарды орнатады.

8-кесте

Бөлімше	Оқыту мақсаттары

2.1 Заттарды зерттеу тәсілдері	0.2.1.1 заттарды сипап-сезу арқылы зерттеуді үш кезеңде орындау: бағдарлы, аналитикалық, синтетикалық.
	0.2.1.2 қабылданатын объектінің ерекшеліктеріне қарай зерттеу тәсілдерін таңдай білу
	0.2.1.3 үлкен заттарды жанама зерттеу тәсілдерін білу
2.2 Пішіннің сенсорлы эталондары	0.2.2.1 пішінді ажыратудың сипап-сезу тәсілдерін білу
	0.2.2.2 көлемді (шар, куб, цилиндр, конус) және жазық (шеңбер, сопақша, үшбұрыш, шаршы, тік төртбұрыш) геометриялық фигураларды ажырату және атау
	0.2.2.3 ұқсас пішіндерді саралау
	0.2.2.4 пішіннің белгісі бойынша заттарды топтастыру
	0.2.2.5 шынайы заттардың негізгі пішінін және бөлшектердің пішінін ажыратып көрсету
2.3 Көлемнің сенсорлы эталондары	0.2.3.1 ұзындығы, биіктігі, ені, тығыздығы бойынша заттарды салыстырудың сипап-сезу тәсілдерін білу (басу, қосу, шартты шараларды қолдану)
	0.2.3.2 заттардың көлемін және тұтас заттың бөлшектерін салыстыру
	0.2.3.3 көлемнің берілген параметрі бойынша заттарды топтастыру
	0.2.3.4 көлемнің берілген параметрінің азаюы және артуы ретімен заттарды орналастыру
2.4 Заттарды сипап-сезу белгілері мен қасиеттері	0.2.4.1 заттардың жазықтығының, температурасының, икемділігінің, салмағының құрылымын сипап-сезу арқылы зерттеу тәсілдерін білу
	0.2.4.2 заттардың жазықтығының, температурасының, икемділігінің, салмағының сипап-сезуші сипаттамаларын ажырату
	0.2.4.3 материалдарды ажырату (ағаш, тері, шыны, пластмасса, металл, резеңке, қағаздың алуан түрлері)
	0.2.4.4 сипап-сезуші белгілері бойынша заттарды салыстыру
	0.2.4.5 бір немесе бірнеше сипап-сезуші белгілерді ескеріп, заттарды топтарға біріктіру

385. «Заттық-практикалық іс-әрекет» бөлімі келесі күтілетін нәтижелерді қарастырады:

1) құрастыру: конструктордың бөлшектерін бекітудің алуан түрлі тәсілдерін қолданып, заттарды құрастыра біледі; берілген шарттарға сәйкес конструктивті тапсырманы орындау үшін шешім табады;

2) илеу: әртүрлі тәсілдер мен әдістерді қолдану арқылы заттарды илей алады;

3) аппликациялық илеу: рельефті суреттің бөліктерінің пішініне сәйкес бөлшектерді илеу дағдыларын меңгерген, рельефтің дайын бөлшектерін толтыра біледі;

4) аппликация: үлгі және көрсету бойынша бірнеше бөліктерден заттардың аппликациясын құрастыра біледі;

5) мозаикамен жұмыс: үлгі бойынша қарапайым өрнектер мен заттарды сала алады;

6) таяқшалармен жұмыс: таяқшалардан геометриялық фигуралардың, заттардың контурларын, қарапайым өрнектерді құрастыра алады;

7) ілгектермен жұмыс: ілгектің түрлерін біледі, ілгектердің алуан түрлерімен әрекет ету дағдыларын меңгерген;

8) жіптермен, баулармен жұмыс: жіптерден байлау, тоқу дағдыларын меңгерген;

9) қағазбен жұмыс: қағаздың бірқатар түрлері мен қасиеттерін біледі; қағазбен жұмыс істеудің тәсілдерін біледі, оларды бұйымдарды жасауда қолданады;

10) кітаппен жұмыс: рельефті-нүктелі шрифті бар кітаптың беттерін қайта парақтау дағдылары бар, беттегі мәтіннің басы мен соңын табады.

9-кесте

Бөлімше	Оқыту мақсаттары
3.1 Құрастыру	0.3.1.1 конструктордың бөлшектерін бекіту тәсілдерін білу
	0.3.1.2 бөлшектерді бекіту тәсілдерін қолданып, жекеленген заттарды құрастыру және бөлшектеуді орындау
	0.3.1.3 объектілердің кеңістіктік сипаттамаларын ескеріп құрылыс жасау (биіктігі, ені, ұзындығы)
3.2 Илеу	0.3.2.1 әртүрлі тәсілдерді қолданып, пластикалық, конструктивті және құрамдастырылған әдістермен заттарды илеу
3.3 Аппликациялық илеу	0.3.3.1 белгілі пішіндегі дайын бөлшектерді илеу, оларды рельефті суреттің сәйкес бөліктеріне жапсыру, олармен рельефті толтыру
3.4 Аппликация	0.3.4.1 геометриялық фигуралардың негізінде бірнеше бөліктерден заттардың аппликациясын құрастыру
3.5 Мозаикамен жұмыс	0.3.5.1 үлгі бойынша өрнектерді, жекеленген заттарды салу
3.6 Таяқшалармен жұмыс	0.3.6.1 таяқшалардан геометриялық фигураларды, заттарды, өрнектерді құрастыру
3.7 Ілгектермен жұмыс	0.3.7.1 ілгектердің түрлерін білу (түймелер, батырмалар, ілгектер, тоғалар, сыдырмалар, жапсырмалар)
	0.3.7.2 ілгектердің алуан түрлерімен тиектеу және ағыту әрекеттерін орындау

3.8 Жіптермен, баулармен жұмыс	0.3.8.1 заттарды бауларға тізбелеу
	0.3.8.2 түйіндерді байлау және шешу
	0.3.8.3 өрімдердің, байламдардың алуан түрлерін орындау
3.9 Қағазбен жұмыс	0.3.9.1 қағаздың алуан түрлерін және қасиеттерін білу
	0.3.9.2 әртүрлі бағыттар бойынша парақ қағазын бүктеу, бүктеу сызығы, заттардың рельефті суреттерінің контуры бойынша қағазды үзу
	0.3.9.3 қолдан жасалған бұйымның элементтерін саңылауларға салумен бүктелген сызықты бүктеу және тегістеу тәсілімен қарапайым бұйымдарды жасау
3.10 Кітаппен жұмыс	0.3.10.1 басынан соңына дейін және кері ретте рельефті-нүктелі шрифтісі бар кітаптың беттерін қайта парақтау
	0.3.10.2 парақ бетінде мәтіннің басы мен соңын табу

386. «Тифлографика» бөлімі келесі күтілетін нәтижелерді қарастырады:

1) рельефті бейнелерді оқу: рельефті сурет туралы түсініктері бар, рельефті бейнелеудің тәсілдері мен суреттің түрлерін біледі; рельефті суретті сипап-сезу арқылы зерттеу алгоритмін меңгерген; диаметрі бойынша әртүрлі және әртүрлі құрамдағы рельефті нүктелерді ажыратады; сызықтар және олардың қасиеттері туралы түсініктері бар; сызықтар негізінде олардың алуан түрлерін және күрделі емес суреттерді оқиды; форма мен контурдың өзара байланысын түсінеді; геометриялық фигуралардың бейнелерін таниды, олардың орындалу әдісін анықтайды; геометриялық пішіні бар және бірнеше геометриялық фигуралардан тұратын заттардың рельефті бейнелерін таниды; рельефті бейнені шынайы объектімен салыстырады; бірнеше бейнелерден тұратын бейнені таниды;

2) рельефті-графикалық іс-әрекет: приборды жұмысқа дайындау дағдылары бар; аспаптармен жұмыс жасау тәсілдерін біледі, грифель мен қаламды дұрыс ұстауды біледі; контурды құру дағдысы бар; жақтауларды нүктелермен түйрей біледі, әртүрлі сызықтардың суретін сала алады; трафаретті қолданып және тіректі нүктелер бойынша геометриялық фигуралардың суретін алгоритм бойынша салады; трафареттің көмегімен тіректі аппликация бойынша жолақта геометриялық фигуралардын өрнектердің суретін сала алады; трафаретті қолданып, тіректі аппликация бойынша күрделі пішіндегі заттардың суретін аяқтап салады.

10-кесте

Бөлімше	Оқыту мақсаттары
4.1 Рельефті бейнелерді оқу	0.4.1.1 рельефті сурет туралы ұғымдардың болуы
	0.4.1.2 рельефті суреттердің түрлерін білу (контурлы, аппликациялық, барельефті)
	0.4.1.3 рельефті бейнелерді оқу тәсілдерін білу
	0.4.1.4 рельефті бейнелеу тәсілдерін білу (нүктелермен,

	тұтас сызықтармен, пунктирмен)
	0.4.1.5 әртүрлі диаметрдегі нүктелерді оқу; 1 мм қашықтықта бөлек орналасқан алты нүктеден тұратын алуан түрлі жиынтықтарды оқу
	0.4.1.6 пішіні, бағыты, ұзындығы, ені бойынша рельефті сызықтарды жіктеу, оларды әртүрлі жазықтықта оқу
	0.4.1.7 әртүрлі көлемдегі және әртүрлі кеңістіктік жағдайдағы геометриялық фигуралардың рельефті бейнелерін оқу
	0.4.1.8 әртүрлі сызықтардан құралған суреттерді оқу
	0.4.1.9 геометриялық фигуралар негізінде орындалған жолақта өрнектерді оқу
	0.4.1.10 қарапайым пішіндегі және геометриялық фигуралардың жиынтығын қамтитын заттардың суреттерін оқу
	0.4.1.11 заттың және оның бөліктерінің рельефті бейнесін шынайы затпен (модель) және оның бөліктерімен салыстыру
	0.4.1.12 көпшілік бейнелерден заттың бейнесін тану
4.2 Рельефті-графикалық іс-әрекет	0.4.2.1 рельефті сурет салу үшін приборды жұмысқа дайындау
	0.4.2.2 аспаптармен жұмыс жасау тәсілдерін білу
	0.4.2.3 контурды құру тәсілдерін білу
	0.4.2.4 қағаздағы жақтауды нүктелермен түйреу
	0.4.2.5 трафарет, тіректі нүктелер бойынша, өз бетімен әртүрлі сызықтарды жүргізу
	0.4.2.6 трафарет бойымен қоршау, жетіспейтін бөлшектерді бітіру бойынша әртүрлі сызықтардын қарапайым суреттерді орындау
	0.4.2.7 трафарет, тіректі нүктелер бойынша геометриялық фигуралардың суретін салу
	0.4.2.8 трафаретті қолданып геометриялық фигуралардан жолақта өрнектің суретін салу
	0.4.2.9 алгоритм бойынша трафаретте қарапайым геометриялық пішіндегі заттардың суретін салу
	0.4.2.10 тіректі аппликация бойынша күрделі пішіндегі заттардың суретін аяқтау

4 - параграф. Кеңістікте бағдарлау

387. Мақсаты - балаларға кеңістікте еркін және өз бетімен бағдарлауға мүмкіндік беретін дағдыларды қалыптастыру.

388. Міндеттері:

1) кеңістікті меңгеруде бұзылған көруді және сақталған анализаторларды кешенді пайдалануға үйрету;

2) практикалық іс-әрекетте кеңістіктік бағдарлау білімдерімен, біліктері және дағдыларымен әрекет ету білігін үйрету.

389. «Кеңістікте бағдарлау» коррекциялық сабақтарының мазмұны бөлікшелерден тұратын оқыту бөлімдері бойынша ұйымдастырылған және күтілетін нәтижелер түріндегі коррекциялық оқытудың мақсаттарын қамтиды. Әрбір бөлікшенің ішінде бірізді ұйымдастырылған коррекциялық оқыту мақсаттары, педагогтарға өз жұмысын жоспарлауға, балалардың жетістіктерін бағалауға және коррекциялық әсер етудің тиімділігін бағалауға мүмкіндік береді.

390. Оқу бағдарламасының мазмұны келесі бөлімдерді қамтиды:

1) дененің сызбасында бағдарлау;

2) өзіне және затқа қатысты бағдарлау;

3) қозғалыс барысында бағдарлау;

4) сақталған анализаторлардың көмегімен бағдарлау;

5) жабық және еркін кеңістікте бағдарлау;

6) микрожазықтықта бағдарлау;

7) кеңістіктік қатынастарды модельдеу;

8) кеңістіктің сызбасы мен жоспары бойынша бағдарлау.

391. «Дененің сызбасында бағдарлау» бөлімі келесі бөлімшелерді қамтиды:

1) өз денесінің қырлары;

2) алдында және қарама-қарсы тұрған адамның денесінің қырлары.

392. «Өзіне және затқа қатысты бағдарлау» бөлімі келесі бөлімшелерді қамтиды:

1) өзіне қатысты кеңістіктің бағыттары;

2) өзі және заттар арасындағы кеңістіктік қатынастар;

3) заттар арасындағы кеңістіктік қатынастар.

393. «Қозғалыс барысында бағдарлау» бөлімі келесі бөлімшелерді қамтиды:

1) берілген бағытта қозғалу;

2) бағдарларды қолданып қозғалу.

394. «Сақталған анализаторлардың көмегімен бағдарлау» бөлімі келесі бөлімшелерді қамтиды:

1) көрудің көмегімен бағдарлау;

2) сипап-сезудің көмегімен бағдарлау;

3) естудің көмегімен бағдарлау;

4) иіс сезудің көмегімен бағдарлау;

5) температуралық сезімталдықтың көмегімен бағдарлау;

6) барлық сенсорлы саланың көмегімен бағдарлау

395. «Жабық және еркін кеңістікте бағдарлау» бөлімі келесі бөлімшелерді қамтиды:

1) жабық кеңістікте бағдарлау;

2) еркін кеңістікте бағдарлау.

396. «Микрожазықтықта бағдарлау» бөлімі келесі бөлімшелерді қамтиды:

1) микрожазықтықтың бағыттары;

2) микрожазықтықта заттардың кеңістіктік орналасуы.

397. «Кеңістіктік қатынастарды модельдеу» бөлімі келесі бөлімшелерді қамтиды:

1) жабық кеңістікті модельдеу;

2) еркін кеңістікті модельдеу.

398. «Кеңістіктің сызбасы мен жоспары бойынша бағдарлау» бөлімі келесі бөлімшелерді қамтиды:

1) кеңістіктің сызбасы және жоспары;

2) қозғалыс маршрутының сызбасы.

399. Оқыту мақсаттарының жүйесі.

400. «Дененің сызбасында бағдарлау» бөлімі келесі күтілетін нәтижелерді қарастырады:

1) өз денесінің қырлары: өз денесінің бағыттарында бағдарланады;

2) алдында және қарама-қарсы тұрған адамның денесінің қырлары: алдында және қарама-қарсы тұрған адамның денесінің қырларын анықтайды, оларды өз денесінің бағыттарымен салыстырады.

11-кесте

Бөлімше	Оқыту мақсаттары
1.1 Өз денесінің қырлары	0.1.1.1 өз денесінің қырларын анықтау (алдыңғы, артқы, жоғарғы, төменгі, сол, оң)
1.2 Алдында және қарама-қарсы тұрған адамның денесінің қырлары	0.1.2.1 өз денесінің кеңістіктік бағыттарымен алдында және қарама-қарсы тұрған адамның бағыттарымен арақатынасты белгілеу

401. «Өзіне және затқа қатысты бағдарлау» бөлімі келесі күтілетін нәтижелерді қарастырады:

1) өзіне қатысты кеңістіктің бағыттары: өзіне қатысты кеңістіктің бағыттарында бағдарланады;

2) өзі және заттар арасындағы кеңістіктік қатынастар: есептеудің алуан түрлі жүйесінде кеңістіктік қатынастардың салыстырмалығын түсінеді және есепке алады, өзі және заттар арасындағы кеңістіктік қатынастарды, осы жағдайда объектілердің арасындағы өзінің орнын анықтайды; көрудің көмегімен (көру мүмкіндіктеріне сәйкес) өзімен және басқа объектілермен салыстырмалы тұрғыда кеңістіктің бір және әртүрлі бағыттарында орналасқан

объектілердің арақашықтығын анықтайды; заттарға дейін арақашықтықты қадаммен өлшеу тәсілін біледі;

3) заттар арасындағы кеңістіктік қатынастар: берілген есептеу нүктесімен салыстырмалы түрде заттар арасындағы кеңістіктік қатынастарды анықтайды; кеңістікте заттардың орналасуын белгілеу үшін кеңістіктік терминдерді қолданады.

12-кесте

Бөлімше	Оқыту мақсаттары
2.1 Өзіне қатысты кеңістіктің бағыттары	0.2.1.1 өзіне қатысты қоршаған кеңістіктің жұпты қарама-қарсы бағыттарын анықтау
2.2 Өзі мен заттар арасындағы кеңістіктік қатынастар	0.2.2.1 бағдарлауда өзінің қалпына және есептеу нүктесін алмастыруға қарай кеңістіктік қатынастардың салыстырмалығын түсіну
	0.2.2.2 90° және 180° бұрылуда өзі мен қоршаған заттар арасындағы кеңістіктік қатынастарды анықтау
	0.2.2.3 көрудің және қадамдарды өлшеу әдісінің көмегімен кеңістіктің бір және әртүрлі бағыттарында орналасқан қашықтықты; объектілердің басқа объектілермен салыстырғандағы арақашықтығын бағалау
2.3 Заттар арасындағы кеңістіктік қатынастар	0.2.3.1 берілген есептеу нүктесімен салыстырғанда заттар арасындағы кеңістіктік қатынастарды орнату (сол, оң, жоғарғы, төменгі, алдында, артында, арасында)

402. «Қозғалыс барысында бағдарлау» бөлімі келесі күтілетін нәтижелерді қарастырады:

1) берілген бағытта қозғалыс: нұсқау бойынша бағытты және қарқынды сақтап және өзгертіп, кеңістікте қозғалады; өзіндік қозғалысының бағытында бағдарланады;

2) бағдарларды қолданып қозғалыс: қозғалатын бағдардың артынан және рельефтің алуан түрлері бойынша кеңістікте қозғалу дағдылары бар; шектелген кеңістікте қозғалудың алуан түрлерін қолданады.

13-кесте

Бөлімше	Оқыту мақсаттары
3.1 Берілген бағытта қозғалу	0.3.1.1 нұсқауларға сәйкес бағытты және қарқынды өзгертумен кеңістікте қозғалу
	0.3.1.2 өзіндік қозғалысының бағыттарын анықтау
3.2 Бағдарды қолданып қозғалу	0.3.2.1 қозғалатын бағдармен қозғалу (көру, есту)
	0.3.1.2 рельефтің алуан түрлері бойынша қозғалу (кедір-

	бұдырлылық, көтерілу, түсу)
	0.3.1.3 әртүрлі тәсілдермен шектелген кеңістікте қозғалу (алдымен, қырымен)

403. «Сақталған анализаторлардың көмегімен бағдарлау» бөлімі келесі күтілетін нәтижелерді қарастырады:

1) көрудің көмегімен бағдарлау: кеңістікте объектілер-бағдарларды көру арқылы жинақтап бөледі; олардың белгілерін бөліп көрсетеді және талдайды;

2) сипап-сезудің көмегімен бағдарлау: қоршаған кеңістіктің объектілерінің сипап-сезуші белгілері мен қасиеттерін алақанмен, қолдың саусақтарымен, жалаңаяқ және аяқ киімнің табандарының көмегімен ажыратады;

3) естудің көмегімен бағдарлау: қоршаған кеңістіктің дыбыстарын таниды, оларды күші бойынша ажыратады; дыбысты оның шығу көзімен салыстырады;

4) иіс сезудің көмегімен бағдарлау: дыбыстарды нақты заттармен бөлмелермен және табиғат құбылыстарымен салыстырады; иістің шығу көзінің бағытын анықтайды;

5) температуралық сезімталдықтың көмегімен бағдарлау: жылудың шығу көзінің орнын қашықтықта анықтайды;

6) барлық сенсорлы саланың көмегімен бағдарлау: кеңістік туралы полисенсорлы ақпаратты адамдардың іс-әрекетімен және нақты объектілермен салыстырады; кеңістіктік бағдарлауда бұзылған көруді және сақталған анализаторларды кешенді қолданады.

14-кесте

Бөлімше	Оқыту мақсаттары
4.1 Көрудің көмегімен бағдарлау	0.4.1.1 көру арқылы қабылданатын белгілердің ұқсастығы мен айырмашылығы бойынша қоршаған кеңістіктің объектілерін салыстыру
	0.4.1.2 кез келген жағдайда заттарға тән көру арқылы қабылданатын белгілерді бөліп көрсету
	0.4.1.3 Жабық және еркін кеңістікте объектілер-бағдарларды көру арқылы жинақтап бөлу
4.2 Сипап-сезудің көмегімен бағдарлау	0.4.2.1 қоршаған кеңістіктің заттарының бетінің қасиеттерін қолдың саусақтарымен және алақанмен сипап-сезудің көмегімен ажырату
	0.4.2.2 аяқпен сипап-сезудің көмегімен еденнің төсемін (ағаш, кафель, кілем, лнолеум, бетон), грунттың (асфальт, құм, шөп, жапырақтар, қар, жыртылған жер, тастар, ағаштың тамыры), рельефті (тегіс, тегіс емес, көлбеу) ажырату
4.3 Естудің	0.4.3.1 қоршаған кеңістіктің дыбыстарын тану және

көмегімен бағдарлау	жинақтап бөлу (заттар, адамдардың әрекеті, табиғат, көліктердің әрекеті)
	0.4.3.2 дыбыстың қайнар көзінің орналасқан орнының өзгеруін анықтау
	0.4.3.3 күші бойынша дыбысты ажырату (әлсіз - күшті)
4.4 Иіс сезудің көмегімен бағдарлау	0.4.4.1 қоршаған кеңістіктің иістерін ажырату (тұрмыстық, тағамдар, тірі және өлі табиғат), кеңістікте иістің шығу көзінің бағытын жинақтап бөлу
4.5 Температуралық сезімталдықтың көмегімен бағдарлау	0.4.5.1 жылу көздерінің, жылыту приборларының орнын қашықтықта анықтау
4.6 Барлық сенсорлы саланың көмегімен бағдарлау	0.4.6.1 кеңістіктің бағдарлауда кешенді бағдарларды анықтау және қолдану

404. «Жабық және еркін кеңістікте бағдарлау» бөлімі келесі күтілетін нәтижелерді қарастырады:

1) жабық кеңістікте бағдарлау: әртүрлі бастапқы нүктелерден өз бетімен бағдарланады және таныс бөлмелердің кеңістігінде өзінің орналасқан орнын анықтайды;

2) еркін кеңістікте бағдарлау: қоршаған кеңістікте бағдарлар болып саналатын объектілерді ажыратып көрсетеді; әртүрлі бастапқы нүктелерден таныс еркін кеңістікте еркін бағдарланады.

15-кесте

Бөлімше	Оқыту мақсаттары
5.1 Жабық және еркін кеңістікте бағдарлау	0.5.1.1 бағдарлар жүйесін қолданумен әртүрлі бастапқы нүктелерден бөлмелердің кеңістігінде бағдарлау, өзінің орнын анықтау
5.2 Еркін кеңістікте бағдарлау	0.5.2.1 есептеудің алуан түрлі нүктелерімен салыстырмалы еркін кеңістіктің объектілерінің орналасуын білу, бағдарлар жүйесін қолданумен әртүрлі бастапқы нүктелерде бағдарлау

405. «Микрожазықтықта бағдарлау» бөлімі келесі күтілетін нәтижелерді қарастырады:

1) микрожазықтықтың бағыттары: микрожазықтықтың бағыттарын ажыратады және атайды (орталығы, қырлары, қырлардың ортасы, бұрыштар);

2) микрожазықтықтағы объектінің кеңістіктік орналасуы: берілген есептеу нүктесімен салыстырмалы түрде кез келген микрожазықтықта

бағдарлау дағдыларын меңгерген; кеңістіктік терминдерді қолдану арқылы, микрожазықтықта объектілердің кеңістіктік қатынастарды түсіндіреді.

16-кесте

Бөлімше	Оқыту мақсаттары
6.1 Микрожазықтықтың бағыттары	0.6.1.1 микрожазықтықтың бағыттарын ажырату және атау (орталығы, қырлары, қырлардың ортасы, бұрыштар)
6.2 Микрожазықтықтағы объектінің кеңістіктік орналасуы	0.6.2.1 заттардың кеңістіктік орналасуын анықтау және оларды берілген есептеу нүктесімен салыстырмалы түрде кез келген микрожазықтықта орналастыру (өзінен бастап, заттан бастап)

406. «Кеңістіктік қатынастарды модельдеу» бөлімі келесі күтілетін нәтижелерді қарастырады:

1) жабық кеңістікті модельдеу: шынайы кеңістікті және көрсету бойынша тікелей қабылдау негізінде Жабық кеңістікті және маршруттардың үзінділерін модельдейді;

2) еркін кеңістікті модельдеу: шынайы кеңістікті және көрсету бойынша тікелей қабылдау негізінде еркін кеңістікті және маршруттардың үзінділерін модельдейді.

17-кесте

Бөлімше	Оқыту мақсаттары
7.1 Жабық кеңістікті модельдеу	0.7.1.1 шынайы кеңістікті және көрсету бойынша тікелей қабылдау негізінде Жабық кеңістікті модельдеу
	0.7.1.2 Жабық кеңістіктегі маршруттардың үзінділерін модельдеу
7.2 Еркін кеңістікті модельдеу	0.7.2.1 еркін кеңістіктің аумақтарын модельдеу
	0.7.2.2 еркін кеңістікте маршруттардың үзінділерін модельдеу

407. «Кеңістіктің сызбасы мен жоспары бойынша бағдарлау» бөлімі келесі күтілетін нәтижелерді қарастырады:

1) кеңістіктің сызбасы және жоспары: жоспардан сызбаның айырмашылығын түсінеді; шынайы кеңістікті тікелей қабылдау негізінде кеңістіктің күрделі емес сызбалары мен жоспарларын құрастырады; сызбалар мен жоспарлар бойынша бағдарланып, шынайы кеңістіктегі заттарды табады және орналастырады;

2) қозғалыс маршрутының сызбасы: маршрут сызбасындағы шартты белгілерді шынайы бағдарлармен салыстырады; сызба бойынша бағдарланып, маршрутты жүріп өтеді.

18-кесте

Бөлімше	Оқыту мақсаттары
8.1 Кеңістіктің сызбасы мен жоспары	0.8.1.1 кеңістіктің сызбасының оның жоспарынан айырмашылығын түсіну
	0.8.1.2 Жабық және еркін кеңістіктің аумақтарының сызбасы мен жоспарларын құрастыру
	0.8.1.3 кеңістіктің сызбалары мен жоспарлары бойынша бағдарлау
8.2 Қозғалыс маршрутының сызбасы	0.8.2.1 шынайы кеңістікті тікелей қабылдау негізінде еркін кеңістіктің аумақтарында және бөлмелерде қозғалыс маршрутының қарапайым сызбаларын құрастыру
	0.8.2.1 шынайы кеңістіктегі бағдарлардың орналасуын сызбалармен салыстыру, маршруттың сызбасы бойынша бағдарланып кеңістікте қозғалу

5 - параграф. «Әлеумет» білім беру саласы

408. «Әлеумет» білім беру саласының базалық мазмұны әлеуметтік-тұрмыстық бағдар арнайы түзеу оқу қызметінде жүзеге асырылады.

409. Мақсаты - әлеуметтендірудің табысты болуын қамтамасыз ететін және мектепте оқыту жағдайында дербес іс-әрекеттің негізі болып саналатын әлеуметтік-адаптивті біліктер мен дағдыларды қалыптастыру және дамыту.

410. Міндеттері:

1) адамның тұрмыстық және әлеуметтік өмірінің салалары туралы ұғымдарын дамыту;

2) қоғамдық өмірдің нормалары мен ережелері туралы ұғымдарды дамыту;

3) коммуникативті іс-әрекеттің вербальды және вербальды емес құралдарын дамыту;

4) практикалық іс-әрекетте әлеуметтік-тұрмыстық бағдарлау біліктері мен дағдыларын қолдану үшін жағдай жасау.

411. «Әлеуметтік-тұрмыстық бағдар» коррекциялық сабақтарының мазмұны бөлікшелерден тұратын оқыту бөлімдері бойынша ұйымдастырылған және күтілетін нәтижелер түріндегі коррекциялық оқытудың мақсаттарын қамтиды. Әрбір бөлікшенің ішінде бірізді ұйымдастырылған коррекциялық оқыту мақсаттары, педагогтарға өз жұмысын жоспарлауға, балалардың

жетістіктерін бағалауға және коррекциялық әсер етудің тиімділігін бағалауға мүмкіндік береді.

412. Оқу бағдарламасының мазмұны келесі бөлімдерді қамтиды:

1) бала және оның отбасы;

2) жеке гигиена;

3) заттық әлем;

4) мінез-құлық және қарым-қатынас мәдениеті;

5) адамның тұрғын үйі;

6) әлеуметтік-тұрмыстық сфера;

7) ересектердің еңбегі;

8) көшедегі мінез-құлық ережесі.

413. «Бала және оның отбасы» бөлімі келесі бөлімшелерді қамтиды:

1) өзі туралы ұғымдар;

2) отбасы.

414. «Жеке гигиена» бөлімі келесі бөлімшелерді қамтиды:

1) жеке гигиена заттары;

2) гигиеналық процедуралар.

415. «Заттық әлем» бөлімі келесі бөлімшелерді қамтиды:

1) тұрмыстық заттар;

2) заттық-практикалық іс-әрекет.

416. «Мінез-құлық және қарым-қатынас мәдениеті» бөлімі келесі бөлімшелерді қамтиды:

1) мінез-құлық мәдениеті;

2) қарым-қатынастың вербальды емес құралдары.

417. «Адамның тұрғын үйі» бөлімі келесі бөлімшелерді қамтиды:

1) тұрғын үй бөлмелері;

2) тұрғын үй бөлмелерінің гигиенасы.

418. «Әлеуметтік-тұрмыстық сфера» бөлімі келесі бөлімшелерді қамтиды:

1) қоғамдық-тұрмыстық мекемелер;

2) қоғамдық орындағы мінез-құлық ережесі.

419. «Ересектердің еңбегі» бөлімі келесі бөлімшелерді қамтиды:

1) кәсіптер;

2) үй еңбегі.

420. «Көшедегі мінез-құлық ережесі» бөлімі келесі бөлімшелерді қамтиды:

1) жаяу жүргіншілердің қозғалыс ережесі;

2) көлік.

421. Оқыту мақсаттарының жүйесі. «Бала және оның отбасы» бөлімі келесі күтілетін нәтижелерді қарастырады:

1) өзі туралы ұғымдары: өз ағзасының бірқатар ерекшеліктерін біледі, өзінің сенсорлы мүмкіндіктерін түсінеді; сырт бейнесі мен мінезінің белгілері бар тұлға ретінде өзі туралы ұғымдары бар;

2) отбасы: туыстық қатынастарды түсінеді, отбасы мүшелерінің есімдері мен әкесінің атын атайды; олардың отбасындағы міндеттерін біледі.

19-кесте

Бөлімше	Оқыту мақсаттары
1.1 Өзі туралы түсініктері	0.1.1.1 өзінің есімін, тегін, әкесінің атын, жасын, жынысын, мекен-жайын білу
	0.1.1.2 өз ағзасы мен денсаулығының бірқатар ерекшеліктерін түсіну
	0.1.1.3 өзінің сенсорлы мүмкіндіктерін, шынайы және ықтимал жетістіктерін түсіну
	0.1.1.4 өзінің сырт бейнесінің, мінезінің ерекшеліктерін білу
1.2 Отбасы	0.1.2.1 отбасы мүшелерін атау, туыстық қатынастарды түсіну, отбасылық міндеттердің бөлінуін, ата-аналардың жұмыс орнын, отбасылық дәстүрлерді білу

422. «Жеке гигиена» бөлімі келесі күтілетін нәтижелерді қарастырады:

1) жеке гигиена заттары: жеке гигиена заттарының қызметін біледі; басқа заттардың арасынан жеке қолданыстағы заттарды таниды;

2) гигиеналық процедуралар: тұрақты гигиеналық дағдылары бар; гигиена ережелерін орындауда өзіндік бақылау тәсілдерін біледі және қолданады.

20-кесте

Бөлімше	Оқыту мақсаттары
2.1 Жеке гигиена заттары	0.2.1.1 жеке гигиена заттарын, олардың қызметін және сақтау ережесін білу
	0.2.1.2 көру және сақталған анализаторлардың көмегімен басқа заттардың арасынан сипаттамалық белгілері бойынша жеке қолданыстағы заттарды тану
2.2 Гигиеналық процедуралар	0.2.2.1 жеке гигиенаның маңызын түсіну
	0.2.2.2 гигиеналық процедураларды орындаудың мазмұны мен бірізділігін білу
	0.2.2.3 гигиеналық процедараларды және өзінің сырт бейнесін күтуде өзіндік бақылауды көрсету

423. «Заттық әлем» бөлімі келесі күтілетін нәтижелерді қарастырады:

1) тұрмыстық заттар: тұрмыстық заттардың алуан түрлілігінде еркін бағдарланады; заттарды салыстыру, жалпылау, жіктеу дағдылары бар;

2) заттық-практикалық іс-әрекет: таныс заттарды қолдануда заттық-практикалық іс-әрекет тәсілдерін меңгерген; заттармен әрекет етудің меңгерген тәсілдерін жаңа жағдайларға ауыстыруда өзбетінділік танытады.

21-кесте

Бөлімше	Оқыту мақсаттары
3.1 Тұрмыстық заттар	0.3.1.1 тұрмыста қажетті заттарды және олардың қызметін білу
	0.3.1.2 полсенсорлы негізде заттардың қасиеттерін ажырату
	0.3.1.3 заттың қызметі мен құрылысы, жасалған материалы арасындағы байланысты орнату
	0.3.1.4 сипаттамалық белгілері бойынша заттарды салыстыру және жалпылау
	0.3.1.5 функционалды қызметі бойынша бір түрдегі заттардың ішінде жіктеу
3.2 Заттық-практикалық іс-әрекет	0.3.2.1 заттардың қызметіне сәйкес олармен әрекет ету тәсілдерін білу және орындау
	0.3.2.2 заттармен әрекет етудің меңгерген тәсілдерін жаңа жағдайларға ауыстыру

424. «Мінез-құлық және қарым-қатынас мәдениеті» бөлімі келесі күтілетін нәтижелерді қарастырады:

1) мінез-құлық ережесі: мәдени мінез-құлық ережесін біледі; қабылданған нормаларға сәйкес өзінің мінез-құлқын өзіндік бақылау және өзіндік реттеу дағдылары бар;

2) қарым-қатынастың вербальды емес құралдары: адам өміріндегі және бейнелердегі эмоционалды күйлерді ажыратады; олардың мимикасын, қол қимылын, позаларын көрсете біледі.

22-кесте

Бөлімше	Оқыту мақсаттары
4.1 Мінез-құлық ережесі	4.1.1.1 әртүрлі жағдайларда ересектермен және қатарластармен қарым-қатынастың және мәдени мінез-құлықтың ережелерін білу
	4.1.1.2 өзінің мінез-құлқында қарапайым өзіндік бақылауда бағдарлану
4.2 Қарым-қатынастың вербальды емес құралдары	4.2.1.1 қарым-қатынастың тілдік емес құралдарының маңызын түсіну
	4.2.1.2 негізгі эмоционалды күйлерді сырттай көрсетудің сипаттамалық ерекшеліктерін түсіну
	4.2.1.3 адамның өмірдегі, бейнелердің әртүрлі типіндегі (пиктограмма, сурет, фото) эмоционалды күйлерді анықтау
	4.2.1.4 эмоционалды күйлерді модельдеу
	4.2.1.5 практикалық іс-әрекетте қарым-қатынастың тілдік емес құралдарын қайта жаңғырту

425. «Адамның тұрғын үйі» бөлімі келесі күтілетін нәтижелерді қарастырады:

1) тұрғын үйлер: тұрғын үйлер мен олардың кеңістігін толтыратын заттардың функционалды қызметі туралы ұғымдары бар;

2) тұрғын үйлердің гигиенасы: тұрғын үйлерге қойылатын негізгі гигиеналық талаптарды, тазалықты ұстау тәсілдерін біледі.

23-кесте

Бөлімше	Оқыту мақсаттары
5.1 Тұрғын үйлер	0.5.1.1 тұрғын үйлердің түрлерін білу
	0.5.1.2 тұрғын үйлердің атауын, функционалды қызметін және затпен толтыруды білу
5.2 Тұрғын үйлердің гигиенасы	0.5.2.1 тұрғын үйде тазалық пен тәртіптің адам үшін маңызын түсіну
	0.5.2.2 бөлмелерде тазалықты ұстау тәсілдерін білу

426. «Әлеуметтік-тұрмыстық сфера» бөлімі келесі күтілетін нәтижелерді қарастырады:

1) қоғамдық-тұрмыстық мекемелер: қоғамдық-тұрмыстық мекемелердің бірқатар түрлерінің қызметін түсінеді;

2) қоғамдық орындардағы мінез-құлық ережесі: мекеме қызметкерлеріне өтінішпен, мәселелермен мәдени қатынастың формалары мен қоғамдық орындардағы мінез-құлық ережесін біледі.

24-кесте

Бөлімше	Оқыту мақсаттары
6.1 Қоғамдық-тұрмыстық мекемелер	0.6.1.1 қоғамдық-тұрмыстық мекемелердің бірқатар түрлерін (дүкен, емхана, дәріхана, пошта, кинотеатр, кітапхана), олардың қызметін білу
	0.6.1.2 адамның социумдағы орнын түсіну (кинотетарда – көрермен, дүкенде – сатып алушы)
6.2 Қоғамдық орындағы мінез-құлық ережесі	0.6.2.1 қоғамдық орындарда мінез-құлық ережесін білу
	0.6.2.1 мекеме қызметкерлерімен мәдени өзара әрекеттестік формаларын білу

427. «Ересектердің еңбегі» бөлімі келесі күтілетін нәтижелерді қарастырады:

1) кәсіптер: әртүрлі кәсіптегі адамдардың еңбегінің мазмұны туралы ұғымдары бар; олардың еңбегінің маңызын түсінеді;

2) үй еңбегі: үй еңбегінің түрлері, мазмұны және маңызы туралы ұғымдары бар; үй еңбегінің бірқатар түрлерін орындау тәсілдері мен тәртібін біледі.

25-кесте

Бөлімше	Оқыту мақсаттары
7.1 Кәсіптер	0.7.1.1 кәсіптердің алуан түрлілігі, әртүрлі кәсіптегі адамдардың еңбегінің мазмұны мен маңызы туралы ұғымдардың болуы
	0.7.1.1 сюжеттік картина бойынша еңбек әрекеттерін тану және сипаттау
7.2 Үй еңбегі	0.7.2.1 ересектердің үй шаруашылық іс-әрекетінің түрлері туралы ұғымдардың болуы
	0.7.2.2 үй еңбегінің маңызын түсіну
	0.7.2.3 адамның тұрмыстағы еңбегін жеңілдететін заттарды білу
	0.7.2.4 үй еңбегінің нақты түрлерін орындау тәсілдерін білу (шаң сүрту, еден жуу)

428. «Көшедегі мінез-құлық ережесі» бөлімі келесі күтілетін нәтижелерді қарастырады:

1) жаяу жүргіншілердің қозғалыс ережесі: көшеден өту ережесін біледі; бірқатар жол белгілерінің маңызын түсінеді;

2) көлік: жолаушылар көлігінің алуан түрлерін біледі, оның адамдар өміріндегі маңызын түсінеді; көлік қозғалысының дыбыстық сипаттамасына бағдарланады; қоғамдық көліктегі мінез-құлық ережесін біледі.

26-кесте

Бөлімше	Оқыту мақсаттары
8.1 Жаяу жүргіншілердің қозғалыс ережесі	0.8.1.1 жүргіншілер бөлігі мен тротуарды ажырату
	0.8.1.2 көшеде қауіп көздері туралы ұғымдардың болуы
	0.8.1.3 көшеден өту ережесін білу
	0.8.1.4 «жаяу жүргіншілер жолы», «жерасты жолы» жол белгілерінің маңызын түсіну
8.2 Көлік	0.8.2.1 жолаушылар көлігінің түрлерін ажырату және атау
	0.8.2.2 жолаушылар көлігінде қозғалыс ережесін білу (маршруттар, аялдамалар)
	0.8.2.3 дыбыстық сипаттамасы бойынша көліктің қозғалыс жылдамдығын, оның жақындауы мен алыстауын, аялдаманы, есіктердің ашылуы мен жабылуын ажырату
	0.8.2.4 қоғамдық көліктегі мінез-құлық ережесін білу